

portunus ad notandam cupidorum insaniam, qui in huius vite navigatione aurum et argentum pro Helice et Cynosura sequuntur; opes, suppellectilem pro velis et anchoris habent; qui denique obrizo dicunt: *Fiducia mea*. Davidis verba notanda sunt, *Ecce homo*: in Hebræo est *גֵּבֶר* *geber* hoc est, proprie fortis, strenuus, q. d.: *Ecce ille Thiraso gloriosus, qui ob copiam se divitiarum magnificè et superbè circumspiciebat, qui nummis aureis atque argenteis ut rotundis clypeis propè innumeris se tutum satis et munitum opinabatur adversus omnes fortunæ genus et futuros casus: ecce homo, qui Dei præsidio pro nihilo habito, nec optato, spem omnem suam in fluxis et vanissimis rebus posuit.*

Miseris quoque et spe suâ delusis Baruch 5, 18, insultat: *Ubi sunt qui argentum thesaurizant et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum?* Ingrate item animæ nec divinum beneficium agnoscenti exprobat Isaias 17, 10: *Fortis adjutor tui non es recordata.* Duo in Deo notat, singularem in juvando benevolentiam, et insuperabilem potentiam, quæ efficacissima sunt ad gignendam hominum in eo fiduciam, nisi honorum vilium cupiditas animi lumen extingueret. Plus enim tam fortis et beneficis adjutor prodesse potest quam acervi pecuniarum, quam montes auri, quam agrorum ingenium proventus, quam Siculæ et Africanæ messes, quam imperium orbis terræ: siquidem hæc omnia reliquant sæpè invito, nullo fructu atque opere pretio inanes deserunt. Plura de fallacia divitiarum vide superius ad cap. 15, vers. 29.

Allegoricè S. Gregorius, lib. 22 Moralium cap. 2, aurum ad subtilitatem ingenii et obrizum ad humanæ mentis bona refert. Unde est, ac si sanctus Job dixisset: *Nec quæ veraciter intellexi meo ingenio tribui; nec menti proprie, si qua egisse me bona contigit, hæc principaliter deputavi.* Nequaquam igitur in auro fulgentissimæ scientiæ sitam esse suam fortitudinem putat, qui omnem scientiam humanam experientia docente infirmam et errori subjectam existimat. Nec in obrizo ejus veritatis, quam minus indagavit, confidit; quia ex consortio Domini non solum licem, sed et mansuetudinem, quâ non resistit contraria cum validiore ratione docentibus, ac docilitatem mutuavit. Id autem propriè esse iustorum S. Gregorius ibidem in hunc modum explanat: « Sancti viri, inquit, robor sum et aurum non deputant; quia quantolibet ingenio fulgeant, nihil se esse ex suis viribus pensant: et cum sentire omnia valeant possunt, prius intelligere et semetipsos cupiunt; quatenus lumen ingenii more solis prius illustret locum in quo oritur, et postmodum externa, ad quæ procedendo dilatatur, ne si intendendo cognoscendis aliis semetipsos nesciant, ibi solis radius ubi oritur obtenebrescat. Ingenii itaque virtutem ad cognoscendam propriam infirmitatem dirigunt, atque ex infirmitatis suæ meliùs cognitione convalescunt. Aurum ergo robor non creditur, si in accepto ingenio fiducia non habetur. » Quod bene Salomon admonens ait Prov. 5, 5: *Habe*

et fiduciam in Domino in toto corde tuo, et ne innitaris et prudentiæ tuæ. »

Quæ probè cognita cum haberet D. Gregorius Nazianzenus, oratione nonâ, gravissimum illud Sapientis non absimile monitum adhibuit: *Qui litteras operam datis, ne doctrinam atque eloquentiam vestram magnoperè confidatis, nec innodice et plusquam ratio postulat sapientis sitis.* Sciebat enim pontifex ille sanctissimus qui perfectam eloquentiam erat consecutus, periculum esse humani ingenii lumen, nisi à divino sole illuminetur, nec ab eo quiddam magni expectari aut confici posse. Dictum est antiquum et venustum: *Lunæ radius non maturescit botrus.* Sic à malignâ eâ luce cognitionis atque doctrinæ non est sperandum, ut felicitè res maturari et confici possint et deduci ad suam quandam perfectionem, nisi princeps luminum Deus vinâ et opem suam communique; quam proinde quotidianâ precatione et devoti animi sensu petere oportet. Calendulas sapientes esse putem aliosque flores, quos solares dicunt: qui de nocte se constringunt, et penitus claudunt et continent; deinde cum aurora tenne suum lumen caperit ostendere, quamvis nonnihil commoveri videantur, non tamen planè et perfectè aperitur se atque explicant, nisi cum sol benefico suo lumine irradiaverit. Ita prudentes modestique viri tametsi nonnullam splendorem habeant eruditiois variegatæ doctrinæ et Lunæ vel auroræ debilibus adloccentis; non tamen se penitus effundunt et explicant ad agendum, nisi prius vim, lumen, gratiam, ab intelligentiæ Sole mutentur per orationem et rerum divinarum meditationem. Est enim illud D. Pauli verissimum et generatim pronuntiatum, 1 Cor. 8, 1: *Scientia inflat, magnos animos spiritusque gignit, tumidos facit, et inani sui opinione atque superbiâ inflatos.* Ubi autem tumor est, sanitatem ibi non esse aiunt Patres. *Inflatio* (inquit D. Augustinus in Psalm. 58), et tumor *inflantur magnitudinem, sed non habent sanitatem.* Et eadem mente S. Chrysostomus Hom. 17, in Epist. 1 ad Timotheum, *Ta pleurætaia ôi pnos typhosera. Quod turgidum est non sanum dicimus.* Inflantem ergo scientiam describit Apostolus, quæ morbum animi insaniamque significat eorum hominum, qui propter eximia talenta et multiplicem rerum scientiam non putant opem sibi à Deo petendam, cum aliquoq. admiranda se facturos opinantur.

Inconsideratam illam temeritatem vidit Anna prophetica illa heroïna, de qua multa in sacris Annalibus; quæ cum Numen in suo cantico celebraret, inter alia sic inivit: *Deus scientiarum Dominus est.* 1 Reg. 2, 5. Ubi Procopius sapienter: « Commodè, inquit, illo- rum qui effertur atque superbiunt spiritus compevit, omnem notitiam omnique discendi studium à Deo hominibus inesse prædicans. » Quam igitur excitationem habere possunt apud Deum tumidi illi arrogantes, qui nimium in abundantia ingenii sui doctrinæque confidunt, nec auctorem omnium Deum humilitatis suæ professione venerantur? Doctus præsul Nescio Gregorius, orat. 1, cum disputat de oratione,

IN ABSCONDITO COR MEUM ET OSCULATUS SUM MANUM MEAM

scil. in ortu suo. Sequitur in Hebræo: *Et lunam clarè incendentem*, clarâ luce in cælo gradientem, ut in plenilunio, vel aliâ, quam plenior fulget lumine. Hæc ad astrorum cultum referenda esse, quæ proximè sequuntur, aperte indicant. Antiquissimum hoc et per omnes fere gentes diffusum superstitionis cultus genus (conf. P. E. Jablonskii *Pantheon Aegyptiorum*, Prolegom. p. 110, et Paulini à S. Bartholomæo *Systema Brahmanicum* p. 205, seqq.), ejus et Deut. 4, 19, 2 Reg. 25, 5, 11, Ezech. 8, 16, mentio facta est. Ezechiel, l. c. Israelitas reprehendit, quod facies suas orientem solem versis converterent, ejus adorandi causâ. Ab hac impietate se hoc loco fatetur Jobus abhoruisse, negatque lumina caelestia studiosius contemplatum et admiratum esse, et divinum quid illis tribuisse. Boullier in Observat. Miscellan., p. 500, ad illustrandum nostrum locum et interdictum Deut. 4, 19, affert ex Epiphanio Proverborum Arabiorum, caput. 1, n. 58, hæc Arabum sententiam: *Cave tibi in splendorum siderum.* Aut: *Cave tibi, dum suspicis splendorem siderum.* Antiquissimus videlicet, addit Boullier, astrorum cultus à Chaldæâ, vicinâ Japlogie regionè (necnon Arabiâ, vid. Ed. Pocockii *Specim. Histor. Arab.* p. 89, seqq. et Assenani *Bibl. Oriental.* t. 5, part. 2, p. 581-588), in reliquos populos derivatus, quæ apud veri Dei cultores quibuscumque noster vixit, promutâ hominibus in idololatricam propensionem, sensim irrepisse credibile est; adeo ut nonnulli clam furiam, præ reverentia meliùs sententiam, hinc superstitioni operam darent. Quâ de causâ addit, v. 27, *וְדָבַר*. Quod verò cum Chrysostomo Schultensius iudicat indignum fuisse viri sanctissimo, ut talem à se suspicionem amoliretur, et in summis hoc officis censeret, nec ejus sceleris suspicione ab accusatoribus verberatum addit, ejus parvi ponderis siderum. Nam primis visus illis, et plures eâ contagione lacti, qui summum ceteroquin Numen agnoscebant, atque in sole, tanquam insigni quâdam imagine caelestis, et ad Persas, satis contemptum. At caput illud, et fundamentum veræ religionis nisi fuit, ut ab omni idololatricâ, aut religiosâ specie eujusdam visibilis venerationis abstinere. Igitur ipse Jobus, qui morum suorum constantem tenorem enarrat, totiusque vitæ apologiam instituit, et multa etiam à se vitæ depellens, quæ ipsi accusantiam dicitas minime impegerat, rem momentosissimam prætermittit neulquam debuit. Qui autem locum interpretatur *de assentatione in viros principes, aut curi argentiæ cupiditate* (ut Schultensius, quæriturum solis nomine, argentum verò lunæ à Nostro, et ut ab optimis Grecorum et Arabum poetis, signari putat), illi nimia allegoriarum indulgentiâ, pro recto et simplici sensu, questum et contortum amplectuntur. Nam primo, sic idem frustra his dixerit: et quidem nunc tectè et figuratè, quod disertè et proprie jam versibus 24 et 25 fuerat enuntiatum. Proculdò, licet avaritiâ ab Apostolo Paulo, Coloss. 3, c. 5, idololatricæ species perhibeat, spirituali quodam sensu, idemque affirmet Prophetâ, hand idèo minus perspicuum est nostro loco, ubi agitur de sole splendente, et lunâ magnificè incedente, et quæ osculo ad eorum conspectum ori admittit; eumque addit Noster, id si perperâ, se iniquitatis arbitratorie reum fuisse, futurum, ac tale factum abnegationem Dei excelsi pronuntiat, v. 28; ex his omnibus, inquam, dubium esse nequit, quod *astrorum cultus indigitetur.* (Rosemuller.)

SOLE FULGENTE, aut LUNÂ, si latetatum: Heb.: *Si latetatum* (ut legit Ribera), vel ut alii, si deceptum est cor meum, ut nempè paterem illa sidera deos esse: atque in summo reverentia et adorationis (cum non possem ipsa sidera contingendo, vel è propinquo osculando adorare), manus meas è longinquo versis ipsa portenderim, et mox quasi luce illorum perfusus osculatus sim. Ita Rabbini, Mercerus, et S. Thomas. De hæc

indignatur à plerisque negligi in vitâ, et omitti sacrum hoc et divinum opus, ut ipse loquitur, et paulò post ait propè omne hominum genus summo manè alia omnia tractare; mercatores, sellularios opifices, judices, illos etiam qui studiis et humanitati operam navant, spem suam præsidiumque ponere in manibus, arte, ingenio continuèque labore industriâ; divini autem Numinis adjumentum, quod oratione queritur, existimare *ἀργον* et *ψευδον*, iners quiddam atque inutile sibi esse ad propositum finem consequendum. Ideò, inquit, abundat in vitâ peccatum omnibus humanis implicatum studiis, quoniam oblitio Dei tenet omnes. Sanè oratio est quæ vanam in propriâ industriâ et in donis datis nobis fiduciam depellit, et cum viris sanctis divino lumine collustratos has et similes profere voces facit, 2 Reg. 22, 2: *Non aurum robor meum, sed tu Dominus petra mea, et robor meum et salvator meus.* Psal. 21, 11: *Et non obrizum fiducia mea; sed tu spes mea ab uberibus matris meæ, in te projectus sum ex utero.* Ita ergo theologis incubationibus et sacrarum litterarum studiis intendamus, ut bonam vitæ partem in consideratione divinorum et in ferventi oratione colloquamus: hæc enim est, quæ studia nostrâ complet, labores perficit, et voci nostræ vocem virtutis impertit: hæc ut aqua purissima vinum scientiæ temperet, quod temperatum recreat atque sustentat, purum verò solet officere.

Ceterùm vir iustus donis Dei cumulatus semper se illis indignum aspiciat, dicatque cum sancto Jobo: *Si lætatur sum super multis divitiis meis, et hæc addit.* Non lætetur inaniter de divitiis scientiarum quas ad negotiandum accipit, sed potius cura eum aliquid lucrandi sollicitet: non effertur de his quæ reperit, licet multa sint et pretiosa; sed tempus jam jam instare, quo ea sint restituenda, animadvertat. « Stultus namque est debitor, inquit S. Gregorius lib. 22 Moralium cap. 5, qui gaudens pecunias mutuas accipit, et tempus quo reddere debeat non attendit: moderatur autem lætitiâ accipiendi, quando solerti providentiâ etiam constitutum tempus reddendi cogitatur. » Vinum ergo donorum Dei non bibamus purum, sed aquâ dilutum, ne suâ fortitudine nostram mentem inebriet: purum libimus, si quid nobis datum sit, quàmque divites illo thesauro efficiamur, solum attendimus: mixtum verò bibimus, cum donum illud alienum esse, nempe Dei, et cum usuris reddendum meditatur. Potus hic non dementat oculos mentis nostræ, sed potius roborat, ut se donis indignum et alienis bonis oberantem videat, et non se ex alieno magni pendat.

VERS. 26. — SI VIDI SOLEM CUM FULGERET, ET LUNAM INCIDENTEM CLARÈ (1). — VERS. 27. — ET LÆTATUM EST

(1) Jam idololatricæ crimen à se removet. In Hebræo: *Num aspexi lunam?* i. e., solum, ut infra, 57, 21, Isa. 18, 4, Habac. 5, 4. Homero quoque sol non tantum *λαμπρὸς φῶς ἡελίου*, verum et simpliciter *φῶς* dicitur, ut in illo Odys. 1, 555: *ὄρα γὰρ φῶς αἰθέρος ὡς γέρον.* 77, 12, quum splenderet.

ORE MEO (1). — VERS. 28. — QUÆ EST INQUITAS MAXIMA, ET NEGATIO CONTRA DEUM ALTISSIMUM (2). Quidam hic censent B. Jobum voluisse asserere, se nunquam idolatriæ vitio fuisse coinquinatum, et idcirco antiquiorum communioremque idololatriam expressisse, quæ homines solem, quem Apollinem, et lunam, quam Dianam vocabant, adorare soliti fuerant; quemadmodum in Sapientia, 15, Salomon testatur. B. atus tamen Gregorius lib. 22 Moralium, cap. 4, hunc locum expendens, huiusmodi sensum indignum iudicat, quem sanctus Job intenderet: quod similiter S. Chrysostomus in Catena Græcâ iudicavit. Beatus enim ille vir propter enormes amicorum suorum detractiones, quibus urgebatur, compulsus fuit suarum virtutum catalogum recensere, sicuti postea Paulus id ipsum coactus præstitit: in ejus antem exordio excellentissima sanctitatis opera exposuit, et egregios virtutum actus enarrare nitabatur. Quomodo ergo credendum est, voluisse tanquam rem magnam et grandem proponere, quod commune omnibus fidelibus erat, non adorare tanquam deos solem et lunam? Aliquid ergo alius

adorandi ceteroniam vite sanctum Hieronymum, Minutum, Apollinum et Pliniam. Alii explicant metaphorice fulgorem solis et lune, letam fortunam et prosperos successus quosdam quibus suis industrie acceptas fert, dicitur, *osculari manum suam*, quasi fontem et causam tanti boni, ut fœciebat Nabuchodonosor, Daniel. 4. Ita ferè Chrysostomus, Olympiodorus, et alii in Catena.

(Tirinus.)
ET LETATUS EST. etc. Heb. et Chald., *seductum*, scilicet putes esse deos.

OSCLATUS SUM, in signum adorationis; solebant enim omnia adorantes profusa manu idola tangere, et deinde manum ad osculum reducere. (Menochius.)

(1) Tria hic animadvertenda Jobus exhibet: I. Cultum solis et lune, eâ iam atate frequentem, et vetustissimum in Orientem; atque hinc idololatriam in terris capisse, affirmandum jure censemus. II. Offert se hic cultus orientis solis et novæ lune; cuius superstitionis exempla exhibentur in Ezechiele 8, 16, et in totâ profanorum antiquitate. III. Cernis morem osculandi manum, cultus et religionis indicio: idem mos in totâ antiquitate recurrebat. En verba Plinii libro 28, capite 11: *In adorando, dexteram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus, sed in laevam ferisse. Galli religiosius credunt.* Notat Lucianus in dialogo de sacrificiis, pauperes, qui offerre diis nihil possunt præter osculum manuum, à sacrificiis non excludi. Manum osculum admirantis fuisse, et venerantis, credunt quidam, ut cum aliquid attentè ac reverenter, atque in silentio suspicimus, manu ordinat. Alii gestum esse malunt officii et salutationis: quasi scilicet cum accedere propius quis non vult ad rem quam veneratur ac diligit, saltem manus suppleat officio; ipsamque deinde manum eam rem ipsam osculatur. (Calmet.)

Les Juifs rendent au culte religieux au Pentateuque, lorsque le scribe (שׂר) observant une foule de pratiques superstitieuses, l'a écrit sur une longue bande de parchemin préparé exprès pour cet objet, bande qui se roule sur deux cylindres adaptés aux deux bouts: tous ceux devant qui ce volume sacré vient à passer, tendent la main droite vers lui, ou touchent le manteau qui le couvre, car on ne se permettrait pas de toucher au parchemin, puis ils portent cette même main à la bouche et y impriment un baiser. (Drach.)

(2) Divinitatem eniaverò Deo abrogat, qui illam cum aliis diis communicat. (Menochius.)

voluit de seipso exponere; illud autem fuit, se nunquam sibi arrogasse gloriam et honorem ex bonis suis operibus: Job majus esse ipsismet bonis operibus S. Augustinus in Psalm. 7 et S. Bernardus Serm. 15, in Cantica demonstrant.

Fulgens igitur solis et lune lætæ incendentis typo divitiarum suarum fulgorem et honorem operum splendorem voluit indicare: hæc nequaquam vidit; non quod cæcus esset, aut quia non videret quæ agebat, sed quia non vidit concupiscentiam et desiderio, ita Deus de superbo demone ad eundem Jobum dixit (ut idem S. Gregorius lib. 34 Moralium cap. 15 et 14, annotavit) «Omne sublime videt», Job 41, 25; creatus enim à Deo, excellentissimis donis fulgens ita sue mentis oculos ad ea convertit, ut sibi ex illis gloriæ vellet aucupari. Non humile quid sensit (inquit Nicetas) Deo dans gloriam et honorem; sed illum rapere voluit. Sanctus ergo Job excellentissimis donis ac doliis naturæ ac fortunæ fulgens, et operibus egregiis splendens, hæc non ita vidit, ut inde gloriosus ipse vellet apparere: «Quæ est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum; id est, quoddam idololatriæ execrandum facinus, quo homo Deum de sua quodammodo divinâ sede deturbari velle videtur, et seipsum in illâ collocare; et diùm Deo deenat quod illius est proprium, sibi que illud tribuit, Deum negare, et seipsum velle statuere Deum apparere. Atque hic videtur mihi geminus huius loci sensus S. Gregorii et aliorum Patrum explicationibus quam maxime conformis, qui et Sanctio nostro magis placet.

Septuaginta verò interpretes existimasse videntur proponi hic à Jobo peculiarera quamdam rationem, quæ ipse utebatur ad contemnendam regiam majestatem et celsitudinis dulcedinem; nam ipsi legunt: *ἢ οὐκ ὄραται ἵνα τοῦ ἐκπεύσαντος ἐξέλκωσται, αὐτοῦ δὲ φθίωσται*; «Où γὰρ ἐστ' αὐτοῦ ἔσται» «Annon videmus solem qui lucebat deficientem, lunam autem decrecentem? Non enim in eis est.» Ubi videtur Job testari se nullatenus adorasse ea que nullam prorsus habent permanentiam. «Non enim in eis est.» Q. d. Non habent esse, neque de eis potest dici, quod est. Ad quod appositè Olympiodorus in Catena: «Non enim in eis est, sed in eo qui ordinavit et constituit.» Ut dictum sit hoc à Jobo per allusionem ad illud, quod Deus de seipso dixit Exodi 5, 14: «Ego sum qui sum»: at ceteræ dominationes et potestates magis non sunt, cum nulli sibi stabiles aut permanentes. Ubi etiam Chrysostomus relatâs à Pineda nostro ait: «Si ea, que in celo sunt astra: usque lucentia, vicissitudinè tamen sunt obnoxia: sol enim deficit, et luna minuitur; annon extreme hoc fuerit demencie, que terrena sunt ea stabilia ac firma putare? Hæc nimirum causa erat, cum illum humana hæc bona neque oblectarent presentia, neque absentia angerent.» Et subjungit statim: «Si id quod usque adeo utile ac necessarium est, quo sublatò, vita est erepta mortalibus, commutationem tamen admittit; multo magis ea admittent que tunc

supervacanea sunt, tum nullam nobis necessitatem afferentia, etc.» Eodem modo exponit Olympiodorus in Catena dicens: «Ut sol deficit, ac luna divino jussu censescit; sic ergo quoque de divitiis, tanquam de re que nunquam consistit, cogitabam; illudque didici, nequaquam esse mentis aciem in incertas opes intendendam, etc.»

ET LETATUS EST IN ABSCONITO COR MEUM. Septuaginta reddunt: *Καὶ ἐν ἄκρυβτοις λέβητι ἡ καρδία μου*. Et si deceptum est clam cor meum. Symmachus legit *ἐκκρυβτόν, dilatatum est*, quasi tumens præ opum magnitudine. Ubi vides huiusmodi tumorem, elationem et letitiam in dignitatibus et prosperis successibus esse potius deceptionem; quorum perpetuam vagationem et circumlocationem tanquam corporum celestium pulchrè depingit græcis orator Isocrates in Areopagitica sua dicens: «Quamplurima sunt exempla, que docent, nedum privatas res, sed etiam publicas frequentissimas mutationibus esse expeditas. Nam et nos vastatâ à Barbaris urbe (scilicet à Atheniensibus) ob causam et diligentem rerum administrationem principes Græcorum evasimus: cum autem nos potentia esse præditos insuperabili putarem, urbis excidium vix evitavimus. Et Lacedæmonii ex obscuris olim et parvis oppidulis progressi vita modestâ et disciplinâ militari Peloponnesum subegerunt; post autem fastu et superbiâ elati, cum terræ marisque imperium adepti essent, eadem que nos discrimina subierunt. Quisquis igitur huiusmodi mutationes non ignorat et cum tantas opes tam subito eversas videat, presentem statim confidit, amens est, etc.» Hanc igitur insaniam et deceptionem à se prorsus abjicisse testatur Jobus. Unde S. Chrysostomus, Hom. 22 in Mattheum ante medium, ait: «Job erat quidem dives, non tamen pecunie servielat; sed habebat divitias, eisque ut congruit imperabat: nec erat famulus earum profecto, sed dominus: sicut enim alieni patrimonii dispensator, ita illa omnia possidebat, non modò aliena non rapiens, sed propria quoque indigentibus largiens; quodque his majus est, nec habere se ille gaudebat. Quod hiic intelligitur: *Si letatus sum, inquit, quia mihi essent multe divitiæ.* Unde etiam convenienter, quia gaudium de possessione non habuit, dolorem de amissione non pertulit. Annon tales nostratetate sunt locupletes, sed captivi omnibus detritus affecti; et sicut cuidam tyranno tributa pendentes, non quiescent à miseriâ servitutis? quasi enim arcem quantam, ita eorum mentem amor auri insedit. Unde per dies singulos præcepta eis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis, qui non obediât imperanti.» Sic ille ostendit Jobum neque letatum fuisse in divitiis, neque eis subditum: quod maximum malum est divitum, principum ac regum, de quo præclarè S. Paulinus in Epistola ad Romanianum ait: *Blandum nonen honos, mala servitus.*

Jobum igitur nullatenus deceptum prosperis minimè fregerunt adversa. Nam sicut dixit S. Augustinus in

Psal. 85: *Nulla infelicitas frangit, quem felicitas nulla corrumpit.* Sunt nempe prospera omnia et præclara mundi bona aspectu quidem lucida scintilla corpora celestia; instar tamen eorumdem instabilia et convertibilia. Unde splendentis fortunæ felicitas ostensa est Josepho, cum vidit solem et lunam et stellas ipsum adorantes; qui itidem admoneretur, nullatenus fidendum felicitati volubili, quæ perpetuâ varietate rotatur. Hinc Amaseus presul Asterius in Homilia de Villico irridet eos, in quorum sæpè ore est, *Prædium meum, domus mea*, etc., mirarentur se, quoniam modo que ipsorum non sunt inani syllabâ sed sibi vendicent, tribusque fallacibus litteris mea aliena capiant: in communibus enim litteris bonis id evenire quod in histrionibus; quorum proprie et singulariter possidet nemo, verum ad usum quicquid sumit quod personæ convenit: sic terram, et que in eâ circumferuntur: quasi vestes ex aliis aliis sumere, quibus deinde alii utuntur. Sanctus Basilus Homiliâ cui titulus, Non ad hærendum rebus secularibus, alii similitudine rem declarat, monetque bona in continuo esse fluxu, et commovere ab uno in alium, *ὡςπερ ἐκ ἑσθῶν περιπατοῦντες ἕντι τῶν λυγρῶν ἐπιπέδων*, propter basis ipsius periculosam volubilitatem. Cylindrus enim continuò volvit, fortunamque volvit vertique, et, ut verbo Heroico dicam, facit *ἀλλοπερὲς ἄλλοις* summâ instabilitate modo ad hunc modo ad alium divertentem. Preterit enim figura hujus mundi, ait Apostolus 1 Cor. 7, 31. Ut in comœdia res agitur nostræ, continuò scena commutatur, alia atque alia rerum facies obijcit: quæ fortunæ dicuntur bona summa instabilitate preterent, et hiantes avidoque deludunt. Quod cum prospectum haberet vir sanctus, cecidit putavit fatum animi proprium, affectionem ad opes adjungere tam fluxas, et tam brevi dominum relictas.

ET OSCLATUS SUM MANUM MEAM ORE MEO. Hoc nonnulli quoque ad idololatriam solis ac lune cultum referunt; sed, ut paulò ante dixi, verius videtur nullam hic esse sermonem de adoratione solis; tum quia cum suas narraret Jobus virtutes eximias, non videbatur idololatriæ odium virtutum. Quid enim tantum est impietatem illam exhorrisse, quam etiam illi, qui profigatissimis essent moribus et omnium vitiorum turpitudine contaminati, aversarentur. Neque præterea erat cor Jobus hoc à se idololatriæ crimen aut suspicionem depelleret, cum illud non foret ab amicis objectum: nam reliqua, que de se tam hoc quam vigesimo nono capite prædicavit, apertè confutant, quæ ab insultantibus amicis in maledictis audierat. Ita Sanctus noster. Quare placet quod ex Græcis Patribus visum est Nilo et Olympiodoro, et ex Latinis Augustino et Gregorio; nempe non cogitasse Jobum quiddam haberet divitiarum à sublatò habuisse solertè à manu; atque idèò quod dives esset et potens non esse tri-

buendum Dei benignitatis, sed dexteræ, que res magnas esset constanter aggressa, et eadem obtinuisse feliciter. que illi esset pro Deo, atque idem illum religioso veneraretur cultu, et tanquam divinum aliquid oscularetur. *Quæ est iniquitas maxima, et negotio contra Deum altissimum.* Hanc autem esse Olympiodori sententiam patet ex ejus verbis sic in Catena dicentis: « Sæpe penitenti nonnulli cum sua facta efferunt, manus osculantur suas. Dicit igitur: Si ego aliquando in te meâ potius dominatione atque in meis egregiis et facinoribus quam in Deo spem atque fiduciam collocavi, planè mentitus sim veritatem; cum non à nobis ipsis, sed à divina gratiâ omne sit auxilium. Ergo si deceptus tale quid passus sum, in seclere id tibi ponatur gravissimo. » Cui expositioni ibidem ita subscribit Nihus: *Cur igitur spe à Deo sejuncti carne brachii sustentantur? divinamque providentiam nostris manibus dimittitur? Et id ipsum, quod Jobus maxime criminis sibi fore precatum est, ori manuum suam impositum osculari; facere ipsi haudquaquam videntur? Multorum enim hic mos est, manibus suis suarum dare, ut quiddam in iis opis facultate est à seipsis habere testentur.* Et S. Augustinus quoque in Annotationibus ad hunc locum: *Quod si osculatus sum manum meam ponens ad os meum; id est, gavissus sum tanquam de operibus meis.* Sed omnium clarissimus S. Gregorius lib. 22. *Moralium* cap. 5: *Manum suam, inquit, osculatur ore suo, qui laudat quod facit, et testimonio propriæ locutionis sibi virtutem tribuit operationis. Quâ in re quis despiciat, nisi is qui ipsa operandi materia largitur?* etc. Hanc autem esse summam iniquitatem et veluti Dei negotiationem patet ex eo quod, quantum quidem ex nobis est, Deum gloriâ et laude suâ, quam unicam à nobis requirit, sacrilegè fraudemus, et quasi spoliemus.

Manifestum id fiet, si juxta doctrinam sancti Augustini lib. 10 de Civitate Dei, cap. 5, 6, 7, et S. Chrysostomi Hom. 20, in Epist. ad Romanos, verba quædam Dei, que per os Davidis locutus est, expendamus, *Psal. 49, 7: Audi, inquit, populus meus, et loquar; Israel, et testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.* Id est, ut exposuit sanctus Augustinus ad dictum Psalmi locum: *Israel, audi, populus meus, audi Israel nomen electionis est: Non vocaberis, ait, Jacob, sed vocaberis Israel.* Gen. 52, 28. Ergo audi, Israel, videns Deum et si non in specie, sed jam in fide. Qui habet aures audiendi audiat, qui habet oculos videndi videat. *Et testificabor tibi tanquam rem certam, securam et firmam.* Quid loquitur? quid testificatur, qui tantam peti attentionem? *Deus Deus tuus ego sum.* Hoc tanquam primum totius ædificii fundamentum supponendum est, quod me debet habere et colere tanquam verum æ legitimum Dominum Deum. Cuiusque a. tem legitimo domino impendenda sunt à servis aliquæ servitutis officia, quibus illius dominium et suam proficiantur servitutum. Quid igitur, inquit S. Augustinus, querit ab homine Deus noster, imperator et rex noster, qui hoc statutum esse voluit, Deus Deus tuus ego sum? quod vestigal nobis indicit? quid à nobis

exigit? Audiamus: *Non in sacrificiis tuis arguam te, Psal. 49, 8.* Non tibi dicam: Quare non mihi pinguem taurum maciasti? quare non de grege tuo optimum hircum elegisti? quare aries ille ambulat in ovibus tuis, et in arâ meâ non ponitur? Non dicam: Inspecio agros tuos et hortos tuos querendo quid mihi des. Non super sacrificia tua arguam te: hæc abundè mihi offers, et perpetuò altaria mea plena sunt: *Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. Non accipiam de domo tui vitulos, etc.; nec sunt omnes fere vitularum.* Ibidem. Quid à te queram? quod ego condidi? Magisne est hoc tuum, cui possiderè dedi, quam meum qui feci? Sed fortè ait Israel: Bestiæ Dei sunt ille fere in montibus discurrentes, quas non includo in corte meâ, quas non alligò ad præsepe meum: ceterum hos et ovis et hircus mea sunt. *Jumenta in montibus, et boves, ibid. v. 10.* Mea sunt illa que non possides; mea sunt ista que possides. Si enim servus meus es tu, totum peculium tuum meum est. *Cognovi omnia volatilia cœli, ibid. v. 11,* et numerum corum apud me descriptum habeo; tanquam que subsint omnia ditioni meæ, et que singula possim propriis nominibus advocare, et dicent: Adsumus. *Et pulchritudo agri mecum est, ibidem;* aut, ut S. Hieronymus legit, *universitas agri.* Hoc est, quiddam in campo pulchrum est et speciosum mecum est; id est, adest mihi præsens: ut non oporteat longa agere itinera ad illud tendendum. *Si esuriero, non dicam tibi, etc. ibid. v. 12.* Die ergo, Domine Deus noster, inquit S. Augustinus, quid indicis populo tuo, Israel? tu? quid ab illo postulas? quid tibi præstari vis, quo proficiatur te tanquam legitimam suam Deum habere? *Immola Deo sacrificium laudis, etc. ibid. v. 14.* Deo aliquid offerre tenetur servitutis officium, quo proficiatur nos illum tanquam Deum verum habere et colere. Et quidem nuda sacrificia aut animalium oblationes parvas ille non requirebat, que ipsi parùm poterant prodesse, qui honorum nostrorum non eget: quod potissimum requirit est sacrificium laudis. Quid est sacrificium laudis? Sacrificium glorificationis (inquit S. Basilii) cum scilicet omnium honorum nostrorum laudem et gloriam in ipsum tanquam in eorum autorem referimus. Et alludere visus est David ad sacrificia, quibus Deus tuus laudissimum admisceri volebat, ut thus coram ipso cremaretur, sacrificiorum vero carnes in sacrificium utilitatem cedent; quo indicaret, solum fumum laudis et gloriæ sibi ex sacrificiis reservari: unde in tantum sacrificia præcipiebatur et acceptabantur, in quantum illa ad ipsius laudem et gloriam referbantur. *Idè dicebat* (inquit Chrysostomus in Psal. 56): *Sacrificium laudis honorificabit me, et iterum Psal. 68, 51: Laudabo nomen Dei cum canticis; et placebit Deo plusquam vitulus novellus cornua producens et unguans.* Hic igitur actus est, quo Deum singulariter colimus, quo proficiatur nos illum tanquam verum legitimamque Deum habere: quem qui D. o exhibere renuit, ac sibi alterive sacrilegè usurpat, Deum ipsum altissimum negrè censendus est.

VERS. 29.—*SI GAVISSUS SUM AD RUINAM EIUS QUI ME OBERAT (1), ET EXULTAVI QUOD INVENISSET EUM MALUM.*—**VERS. 50.**—*NON ENIM DEDI AD PECCANDUM GUTTUR MEUM (2), UT EXPETEREM MALEDICENS ANIMAM EIUS.* Significat se perfectam habuisse charitatem, quâ etiam inimicos diligere non ficie aut simulatè, sed ex corde, de bono illorum gaudent, nullum eis malum imprecando, sed illud quoad poterat amolendo, et benevolens se his qui ipsum oderant ac beneficium exhibendo. Nondum legem audiverat præcipientem: *Diligite ini-*

(1) Hebr.: *Neque expeti animam, seu vitam, ejus qui me oderat, maledicens ei, id est, malum aliquod ei imprecans, licet ille iam potuerit, tam indigne me injuriis incesseret; ut viri tabernaculi mei, id est, domestici mei, dicerent: Quis det de caribus ejus ut satiaremur?* id est, optarent eum dentibus suis lacerare ac devorare. Est enim hoc extremi odii indicium, ut dixi e. 19, v. 22. Ita Paulus Burgensis, Stunica, Vatablus, Rabbinus, Philippus et Olympiodorus in Catena. Alij tamen, ut S. Chrysostomus, Lyranus, Titelmannus, et S. Thomas id accipiunt ut symbolum amoris, quasi dicat: Domesticis meis iam amicum, tam suavem me exhibui (in Græco additur: *Cum calidè bonus, ipsi esset*), ut carnis meæ, seu corporis mei presentiam nil eis gratius accideret, eaque satiarî nequirent; ita mihi affixi, ut artus meus absorbere, meque intra sua viscera rapere peroptarent. Idem Allegorice S. Thomas applicat Eucharistia. Nota: In Hebr. et Chald. præposita negatione legitur: *Non saturabimur, ac si dicant: Nisi caribus ejus pascamur, nunquam saturabimur.*

(2) Hebræus: *De (vel ex) infortunio (vel, calamitate, damno, incommodo, vel oppressione, ob calamitatem, 2 vel 3) in contritione, in interiori, carnis mei, humis) non letari inimici malo.* Prov. 24, 17: *unde et ad id beneficiendum, juxta legis præceptum Exod. 25, 4, etc.; Prov. 24, 17, 18, faciliè quis inducatur.* Privatum videlicet studium et cupiditas deponenda.

ET EXULTAVI. Hebr.: *Et gessivi, et commotus sum præ gaudij, sub. et non potius indolui; et excitavi me, et excitavi sum, sub. ad gaudium, synec. gen., vel, ad insultandum ei.* Alii: *Imò verò commotus sum, commiseratione scilicet, nedum letatus.* Sic 7, ut aliquando, sign. imò vero.

QUOD INVENISSET, etc. Hebr.: *Quod invenit (vel, cum invenisset) eum malum, cum obvenit, vel, accidit, etc.* Sic alibi: *Invenient eum pericula; et, ferrum intent scilicet.* Deut. 19, 5. Illic facit et illud Mimographi: *Quem sæpè transit cassus aliquando invenit.* (Synopsis.)

(3) Vel, *permisi ut peccaret. GUTTUR (vel palatum) MEUM, id est, linguam meam, vel os meum.* Synec. membri; nam ad sermonem formandum complura concurrunt organa, inter que et palatum. Tantum abest ut rûnâ ejus sim letatus, ut non laxarim ori meo habenas ut peccarem. *Non dedi, i. e., non permisit, etc.*

UT EXPETEREM, etc. Hebr.: *Ad petendum (ut petere) in (vel cum) execratione, sive maledictione vel, petendo, sive postulando, execratione animam illius, i. e., vitam, vel ablationem anime; per impressionem optans ejus mortem. Ut expeterem (vel, nempe ut imprecarer) maledictionem animæ illius, illius ut vite imprecarer, ut ei malum imprecarer.* Etiam ab hoste ad iram provocatus sum. (Synopsis.)

NON LAXAVI ORI MEO HABENAS UT PECCAREM EI MALEDICENS, aut sinistra aliquid in eum factus. Chaldaicus: *Ut expeterem mortem anime suæ.* Sensus planè diverſus. Alexandrinus hunc versum cepit: *Non dedit ei os suum ut peccaret, non dedit ei os suum ut peccaret, non dedit ei os suum ut peccaret.* Syrus: *Si tradidit os meum ad peccandum; et anima mea nihil horum petiit.* (Rosenmüller.)

micos vestros, benefacite his qui oderunt vos, etc., Math. 5, 44, et perfectissimè illa que legis sunt præstabat; quin imò potius ante legem ipsimet legi se normam exhibebat, et exemplo suo quod præcipiendum fore ostendebat. Hoc autem ut clarum nobis fiat, vim mandati de diligendis inimicis expendamus.

Qui præcipimur diligere inimicum, tenemur primò illi velle et optare quod bonum est illi, simpliciter et absolute loquendo; inprimis bonum spirituale, quod ad anime salutem spectat, gloriam, gratiam, spiritualia dona: nec id solum (inquit S. Basilii in regulis brevioribus interrogatione 176), sed et ea temporalia bona, que illi necessaria sunt ad vitam spiritualem et corporealem. Constat enim homo est animæ et corpore; et cum utrumque diligendum sit, utriusque debemus velle bona commensurata. Deinde tenemur letari de bonis que illi eveniunt, et tristi de malis que illi accidunt. Ut enim demonstrat B. Augustinus lib. 14 de Civitate Dei cap. 7, et 9, ejus doctrinam sequitur, explicat et confirmat D. Thomas in 1, 2, quast. 15, art. 2, et quest. 28, art. 6, amor quando est in corde excitat lætitiâ de bono, quod adventu amato, et tristitiâ de malo, quod illi accidit. Quæ omnia complexus est S. Basilii in regulis brevioribus interrogatione 175, interrogans: *Quomodo deprehendatur aliquis quod fratrem diligit ex mandato Domini; et quomodo item convincitur quod juxta hoc mandatum non diligit; et respondet: Charitatis præcipua sunt hæc duo, dolere et angere in his rebus, in quibus læditur eis erga quem charitas habetur; similiterque ipsius utilitate letari, et pro eo laborare. Beatus igitur quicumque meret propter illum qui peccat; cum ejus periculum adeo sit metuendum; et lætitiâ afficitur propter illum qui rectè facit, cum ejus lucrum incomparabile sit, sicut scriptum est. Quin et hoc etiam Paulus Apostolus testatur cum ait, 1 Cor. 12, 26: Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; et si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra. Qui autem hoc modo variè non afficitur, de hoc prorsus dubitari non potest, quod fratrem ex mandato non diligit.* Ita S. Basilii. Sicut ergo ex eo intelligimus membrum participare spiritum vitalem corporis si compatiatur, et quasi tristet ad dolorem alterius membri, et si congaudet ad gaudium alterius membri; ita ex eo quod quis tristetur ad alterius læsionem, et letatur ad ipsius gaudium, indicat se vivificari Spiritu illo à quo proficit charitas, de quo dixit Apostolus, Rom. 5, 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

Ex his inferitur primò, non posse hominem prosequi odio inimicum suum: si enim tenetur cum diligere, et diligere est velle et optare bonum, non poterit ei desiderare malum.

Sequitur tertio, hominem non licere desiderare nullum inimicum suum: si enim tenetur cum diligere, et diligere est velle et optare bonum, non poterit ei desiderare malum.

Sequitur tertio, hominem non posse letari de malo

quod accidit inimico. Ex amore enim erga dilectum non sequitur nisi tristitia de ejus malo. Ita B. Anselmus in Epist. I ad Corinthios expendit illud quod Apostolus, postquam dixit de charitate, I Cor. 13, 5: Non irritatur, non cogitat malum, subdit: Non gaudet super iniquitate. Id est, non de perditione adversariorum exultat. Sicut enim, inquit, nonnulli qui non faciunt malum, nec facere cogitant eis, à quibus adversa perferunt; sed si factum illis ab aliis fuerit letantur; et ideo nunc quando dictum est, charitas non irritatur, id est, non provocatur ad iram, et injurias læcessita ad mul-tos se ultionis motus excitat; non cogitat malum; id est, non cogitat, quomodo ei, qui sibi facit injuriam, vicem reddat: additur: non gaudet super iniquitate; id est, non ei placet, si quid inique passus fuerit vel ipse qui ei adversatur. Atque hoc est quod hoc loco Jobus signifi- cat eum ait: Si quisquis sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exultavit quod invenisset eum malum. Quæ verba sic egregie expendit S. Gregorius lib. 22 Mora- lium, cap. 6: Sciendum est, inquit, quia inimici di- lectio tunc veraciter custoditur, cum nec de profectu addicimus, nec de ruina illius letamur. Nam sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, sequè hunc diligere existimat, si ejus vitæ contrarius non exi- stat. Sed dilectionis vim occulte et veraciter ut profectus inimici aut casus interrogat: hæc etenim de re ad plenum senectipsum mens hominis nescit, nisi eum, quem sibi adversarium credit, in defectu vel profectu mutasse modum sui status inveniret: si enim de prosperitate ad- dicitur, nec de calamitate se odientis letatur, constat quod non amat, quem non vult esse meliorem, cumque etiam stantem voto prosequitur, quem cecidisse gratu- latur.

VERS. 51.—SI NON DIXERUNT VIRI TABERNAculi MEI: QUIS DET DE CARNIBUS EJUS UT SATUREMUR (1)? Aliqui

(1) Virostaberaculi intelligit familiares et domesti- cos suos. Hanc sententiam quidam hoc modo expo- nunt: Tanta fuit hospitalitas mea erga peregrinos et pauperes, ut ministri mei domestici laboribus fatiga- tum, et tadio affecti, ceperint me odisse, quia eis tan- tum oneris imponerem in ministrando peregrinis, et laborando, ut mihi malè precaretur, dicentes: Quis det de carnibus ejus? etc., quasi dicit: Ita odio in me exarsunt, ut me optarent devorare. Sic Beda. Sed hic sensus non satis congruit huic loco: nam Job describit se non tantum benignum erga advenas, sed etiam clementem erga domesticos, cum ait v. 15: Si contempsi subire iudicium cum servo meo, etc. Proinde vi- detur longe alius, et plane contrarius esse sensus, videlicet iste: Adeo gratus et dilectus fui omnibus domesticis meis propter insignem mansuetudinem meam, quæ erga eos utebar, ut dicebant: Quis det de carnibus ejus? etc., hoc est, utinam liceret eum per- petuo habere presentem! Et hoc sensus, qui videtur esse verus, verba ista quoque accommodat Ecclesia in officio de venerabili Sacramento, ad desiderium fidelium exprimentem, quo Christum in venerabili Sacramento semper desiderant habere presentem, et ab eo pasci, et saginari. (Eustus).

VIRI TABERNAculi MEI, famuli, mancipia, domesti- ci.

QUIS DET DE CARNIBUS EJUS? etc., oderant enim illum, vel quod eos pietatis operibus fatigaret, vel quod se- verè disciplinam illos corperet, et à peccatis, et illo- rum illecebris eos arceret. (Menochius.)

SI NON DIXERUNT VIRI TABERNAculi (SIVE TENTORII)

accipiunt hoc ut symbolum amoris, q. d.: Domesticis meis tam benevolam et suavem me exhibui, ut carnis mei; vel domestici, sive familiares mei, contubernalia mei; Hebr.: Amm dixerunt, etc.? Attamen dixerunt amici mei, אֱמִיָּוָן sign. homines, et complectitur viros et mulieres.

QUIS DET DE CARNIBUS EJUS, UT SATUREMUR? Hebr.: Quis det de carne ejus? O si quis daret de carne illius! non saturamur, neque saturamur. Non satiaborum, non saturaremur. Utinam licet istius carnibus saturari! Utinam de ejus carne usque ad satietatem comedere- mus, sanè eum vivum devoraremus, ut Pal. 124, 5, ac ne sic quidem (pre vindictæ cupiditate) satiari possemus. Castallo hæc cum præced. sic reddit: Quænis mei contubernales illius carnem insatiabiliter exoptarent; i. e., eum perdere ac devorare arderent. Hæc verba obscura varias pepererunt interpretationes. Amphibolia oritur ex de carne ejus. Cujus? Resp.: De carne Jobi. Locum de hospitalitate Jobi accipi- unt. Dixerunt (non quidem palam, sed in animo, h. e., cogitabant) domestici, i. e., servi et ancillæ: Utinam daretur nobis de carne illius, nempe Jobi, ut scilicet illam possemus vorare, in ultionem molestia quæ nos afflicti introducendo peregrinos, quibus nos operam dare et ministeria prestare oportet; quos prius facti quæm familiam suam, eum nos cogat vel noctu surgere, ut exteros introuderemus, et alia eis hospitalitatis officia exhiberemus. Hæc expositio confir- matur et verbis sequentibus. Alii sic: De carne illius, nempe Jobi, non quidem corporis sui, sed animalium, quæ eis ipse in cibum subministrabat, q. d.: Exteris ci- borum et temporis satis est, nobis fere nihil, etc. Uti- nam nos de carne illa quæ hospites tam laute tractantur aliquid habereamus; vix satiari possemus. Vel etiam metuerunt ne, hospitibus omnia consumantibus ipsis escuriendum esset. Sed obstat quod de carne Jobi, non hospitium, agatur; nec creditibile sit, quæ domestice famelicis ab ipso relictos, quod non decet pium pa- tremfamilias, I Tim. c. 5, v. 8. De carne ejus, i. e., osoris mei. Dixerat Job se non imprecatur inimi- co suo; nunc subjungit, ne ad id quidem se excita- tum, etsi domesticos videret ulciscendi illos quæ maxime cupidos, ut illis grave esset quod ita inimico- rum injurias Job nihil curaret, sed suspedere- ferret, ideoque illos optasse sibi illos devorandos dari, etc.; se, inquam, Job significat illis non assen- sisse, imò verò eos reprehendisse et exhibuisse. Non expelli vitam osoris mei, licet ille tam protevè et in- digne me injuriis incessaret, ut domestici mei optarent eum vel dentibus suis discernere ac devorare; quod extremi odii indicium est. Confer Job. 19, 22. Pal. 27, 2. Nec passus sum ut dicerent viri, etc. Quis daret? etc. q. d.: Non permisit domesticis, ut in illas vulgi in- dignantis et furentis voces erumperent: Quis nobis viscera ejus traderet? non exultaremur. Qualia sunt illa Gète apud Terentium: Nihil est quod nullum quàm illum totam familiam daruntur obtinam, ut rem hanc in- cogit omnium omnium; sensi minimum primum extingue- rem, etc. Alii de amore servorum ejus erga Jobum exponunt: Utinam ejus corporali presentia frui semper, et velut carnis ejus hoc modo satiari, et velut ejus consortio refici, possimus. Sed crassius hoc est. Phrasit talis non est Hebræis vel Scriptura: in usu. (Synopsis.)

Hunc versum interpretum plures connectunt cum antecedentibus duobus, ubi Jobus testatur de se, quàm lentus fuerit in injuriis ferendis, quàm nullo vindictæ studio in osoros suos actus, quos tantum aberat, ut retaliare vellet malefactoris, ut eis ne malè quidem præ- crearet, imò apud animam nullo acerbiore in eos affec- tum indulgeret, atque eadem mente jam hoc versu ad- dere faciunt, se domesticorum (וְאֵמִיָּוָן) impetum exhibuisse, qui heri ulciscendi impatientia subinde

sive corporis mei presentia nihil ipsis esset gratius, etæque saturari nequirent: ita mihi eos affixi, ut artus

clamarent: Quis dabit de carne ejus, scil. hostis Jobi? i. e.: Utinam nobis hujus hostis carnem denti- bus laceraudam quæ præbeat; non satiaborum, scil. ea, præ vindictæ cupiditate. Quæ sententia tamen habet nescio quid atrocis et immane, quod mens lecto- ris illud respuit. Sensus autem elegantior simul et faciliorem ostendit Ikonus, in literis ad Schultensium datis, 1750 in Commentario ad h. l. referente et calcu- lum addente. Non cum precedentibus huic versum Ikonus connectit, sed cum subsequentibus, ubi hospi- talitatis insignis memoratur, quam benignissimo animo Jobus exercebat erga extraneos et peregrinos. Alia verba Hebræa reddidit: Domestici mei dixerunt: Quis dabit, qui de carne ejus heri, non sit satiat? Monet, ut non semper esse utinam! sed etiam usurpari pro quis exhibebit? quis monstrabit? ut supra, 14, 4.

Porrò בְּכַבְּדוֹ, de carne ejus, nempe pecudum macta- riam ab eo, ut I Sam. 25, 11. וְשֵׁבֶטוֹ autem non est pro primâ numeri pluralis personâ habenda, sed pro participio vel præterito nihil. Ita sensus hic erit, tantum fuisse Jobi hospitalitatem, ut domestici ejus dicere ex vero poterint, neminem daturum, mon- straturum, aliquem, qui de dapibus Jobeis non sit sa- turatus. Rectum sensum veterum nullus est assecutus, qui mirum in modum inter se discrepant. Alexandri- nus: Et si veli pollicari etiam ad hereticos non? etc. et deus hæc non sperant ad eos hereticos; et non sperant heretice. Quæ vetus Latinus sic reddidit: Quod si sæpe dixerunt ancillæ meæ: Quis det nobis ut carnibus ejus satiemur? cum satis bonus essem; quæ Chrysostomus intellexit de insano amore quo domestici Jobi ipsum amplectebantur: Oremus ipsos, de hereticis vel non-hereticis: et non sperant ad eos hereticos; et non sperant heretice. Non expressit Alexandrinus he- gandi particulas, quasi legerit אֵמִיָּוָן אֵם אֲבִיבֵי וְשֵׁבֶטוֹ. Posteriori 87 nec expressum à Theodotione et Hieronymo, qui sic verit: Quis det de carnibus ejus ut saturamur? Deest et 87 in uno Kennicottii codice, et in uno de Rossi code à primâ manu est וְשֵׁבֶטוֹ, pari- ter deficiente 87. Chaldeus: Si non dixerunt viri ta- bernaculi mei, quis juberet, ut de carnibus ejus non saturaremur. Syrus: Imò dixerunt amici mei: Quis dabit nobis de carne ejus, nec satiati sumus? (Rosenmüller.)

VERS. 50. Car je n'ai point abandonné ma langue au péché pour faire des imprécations contre mon âme. — Vers. 51. Si les gens de ma maison n'ont pas dit: Qui nous donnera de sa chair, afin que nous en soyons rassasiés? Dans le transport d'une vive affection, qui ne sait qu'on se mange, qu'on se dévore, qu'on voudrait s'incorporer en toutes manières, et, comme disait un poète, enlever jusque avec les dents ce qu'on aime, pour le posséder, pour s'en nourrir, pour s'y unir, pour en vivre? — Les expressions de tendresse sont conformes au génie et aux langues des Orientaux. Les serviteurs de Job auraient voulu pouvoir le pleurer dans leur cœur, et le recevoir dans leurs entrailles. Les femmes juives, dont l'excessive tendresse pour leurs enfants pourrait se comparer à la fureur mater- nelle de la tigresse et de la lionne, ne cessent de les couvrir de caresses en leur répétant avec transport: « O mon or! mon argent! mon diamant! mon trésor! mon tout! mon roi d'Israël! ah! qui je voudrais te manger, te croquer entre les dents, boire tout ton sang, » etc. — Voilà ce qui regarde le sens grossier du texte, et l'écroce de la lettre, pour contenter les philo- logues qui lisent la Bible, comme ils lisent Homère et Virgile. Mais le Chrétien qui aime à méditer dans un autre esprit la sainte parole de Dieu, ne peut man- quer d'appliquer les paroles des serviteurs de Job aux fidèles serviteurs de Jésus-Christ, dont Job était la figure. Le langage des premiers exprime la sainte

meos absorbere neque intra sua viscera condere peroptarent. Amor enim vis unitiva est. Ita S. Chryso- stomus, S. Thomas, et Sanctius noster.

Alii tamen malunt esse signum odii famulos incanta- tis ad vorandum Jobi carnem, quod obsequia ab eis accurata requireret. Ita Philippus, Olympiodorus, Paulus Burgensis, Stunica, Mercurus, Vatablus, Tirus, Rabbi Abraham, et passim Hebræi, q. d.: Opta- rent me dentibus discernere ac devorare. Est enim hoc extremi odii indicium, ut passim alibi in Scripturâ et in communi sermone accipitur.

Posset etiam referri ad inimicum Jobi, de quo im- mediâtè sermo præcesserat; q. d.: Tam injustè mihi fuit inimicus, tam indignis modis me læcessit, ut do- mesticis mei, mihi alioquin amarissimi, injurie tamen atrocitate commoti, viderentur eum devoraturi; nisi illos compescuissent, præ nimia mansuetudine, quan- tumvis irritatus, nullam ab eo vindictam sumi volens. Et quidem tertius hic exponendi modus, uti prius, congruentior videtur: nam secundus friget, cum Job- bus catalogum virtutum ad eum rem amantissimum re- censet, qui colateraliter est prima et tertia explanatio. Certè plures, præsertim Patres, de ardentissimo amo- re, quo famuli Jobum prosequerantur, locum huic interpretantur.

Allegoricè S. Chrysostomus Hom. 61 ad Populum hoc applicat venerabili Eucharistia de Christo di- cens: Propterea semetipsum nobis immisicuit, et corpus suum in nos contempserunt, ut unum quid efficiamur tanquam corpus capiti coaptatum: ardentem enim aman- tium hoc est. Hoc itaque Job insinuat dicebat de servis suis, quibus erat supra modum desiderabilis; quod desi- derium ostendentes dicebant: Quis det nobis ut de car- nibus ejus satureremur? Propterea quidem Christus id fecit in majorem nos inducens charitatem, et suam erga nos ostendens desiderium, non tantum se præbens cupienti- bus videndum, sed et palpandum, et comedendum, et carni dentes infigere, et complicari, et omne desiderium impleri, etc. Ubi S. Chrysostomus ostendit, quomò præclarioris beneficii non affecerit Christus Dominus quam veteris Testamenti etiam electos reges: illi enim tantum templum Domini videbant, nos verò Christum ipsum tangimus et sumimus.

VERS. 52. — FORIS NON MANSIT (1) PEREGRINUS;

ardeur, la faim insatiable des fidèles qui ne mettent rien au-dessus du bonheur de s'asseoir à la table des anges, de se nourrir de la manne céleste, de la propre chair de leur Seigneur et Dieu, en un mot de faire entrer dans tout leur être tout ce qui constitue l'adorable personne de notre Seigneur Jésus-Christ. Notre divin Maître a dit: (Joan. 6, 57) : Celui qui mange ma chair, et qui boit mon sang, demeure en moi, et moi en lui. (Draech.)

(1) Vel pernoctabat. Introducebam eam domum meam, ut ibi pernoctaret. Ita piii fecerunt, Gen. 18, 5 et 19, 2; Jud. 19, 24. Alioquin, cum nondum publica insti- tuta essent hospitia peregrinis, sub dio fuit pernoctandum, Gen. 19, 3. Jud. 19, 15.

OSTIUM, etc. Hebr.: Valvas, seu fores, meæ ad, vel verus via, sive semitæ (vel viæ), quasi esset אֲפֵרֶיבָּא, quæ scilicet multè iter faciebant; ut observa- rem prætereuntes, et introducendum, etc., ac domi meæ

OSTIUM MEUM VIATORI PATUIT. Significat se extraneis hospitalem totum et liberalem extitisse peregrinos quoslibet ex longinquo adventientes sub tectum colligendo, et in domum propriam introducendo, ac benignè illis præbendo etiam quæ ad victum essent necessaria. Videre mihi videor alterum in Jobo Abrahamum, qui etiam ignotis occurrerat, et de viâ ad se invitabat, et tantum non cogebat invitos. Quæ res magnam admirationem omnibus creabat, qui genus illud humanitatis et beneficentiæ summis laudibus in cœlum ferebat. *O præclarum virum et hospitalitatis egregium magistrum* (exclamat Ambrosius lib. 1, de Abraham cap. 5) *suo quidem exemplo docuit qualis debeat esse hospitalitas; nimirum ut præstet si adventitibus, et occurrat obviam, et itinera exploret, et adsit non querentibus, et rapiat prætergredientes. Ante ostium sedebat Abraham, sedebat meridie, quando alii requiescebant; iste hospitum explorabat adventus. Hæc Ambrosius de Abrahamo; qua mutato nomine de Jobo eodem veritatis jure dixeris, ut cujus ostium semper viatori patuit, et foris non mansit peregrinus. Expende studium patriarcharum, cum plurimos haberent servos, quibus eam curam explorandi hospites demandare censebat; nulli tamen eam commiserat, sed tanquam pretiosum thesaurum aut etiam honorem amplissimum sibi ipsi reservârat. Tradunt de Abrahamo sacre literæ sedisse ipsum assivo tempore in ostio tabernaculi sui ad captandam auram in meridie, et præcipue ad speculandum, num forte illac transiret peregrini, quos expicere hospitio. Ad meridiem enim maxime viatores lassitudine, fame siquæ confecti divertere ac recipere se ad hospitia consueverunt. Et quidem in ipso fervore diei, quasi locus illis vel ad quietem captandam, vel ad astum vitandam, nullus esset apud quos ostium tabernaculi. Sed justum nulla eorum retardat intemperies; cum tamen pigri et socordes qualibet aris inclementi consternamur, atque ab operibus pietatis et charitatis desistamus. Explorat Abrahamus peregrinos, et indignos vel procul transeuntis, et non pauperulis occurrentibus faciem avertemus, et qualemcumque stipem postulantes contumeliose aut certe perquam moleste repellimus. Plura pulchre ac fusè de Abrahami hospitalitate vide apud S. Chrysostomum ad cap. Genesios 18, quæ et optimè in Jobum quadrant.*

VERS. 55. — SI ABSCONDI QUASI HOMO PECCATUM MEUM, ET CELAVI IN SINU MEO INIQUITATEM MEAM (1).
 exciperem: Nemini foras claudendam. Ad, vel *justa, hier.*, ut facilis eò declinarent peregrini.

(Synopsi.)
 (1) Ecce Job inter ea criminata quæ à se remover, ponit etiam non coufiteri peccatum suum; unde satis liquet confessionem peccatorum non tantum tempore novi Testamenti, sed et semper fuisse necessariam. Sic et David Psal. 51. *Diri: Confitebor adversum me, et Psal. 37: Quoniam iniquitatem meam annuntiavit. Quin et Scriptura quæ graviter notat Adam, et Cain, et alios, quod peccata sua non sint confessi.* (Estins.)

SI ABSCONDI, etc.; quasi dicat: Nolu videri quod non eram, ideòque si quid peccavi, excusatione aut mendaciora tegere non studeo.

Loquitur aptè de confessione peccatorum, si quæ unquam commisisset, humiliter, postpositâ omni excusatione, instituenda, id quod Septuaginta expressius dixerunt, hæc cum sequenti versu ita conjungentes, ut ex utraque una istiusmodi existat sententia: *Et ἐὰν καὶ ἁμαρτίας ἀσκώσω καρπὸν τῶν ἁμαρτίων μου, οὐ γὰρ ἴδω ἁμαρτίαν, πάλαι ἦν πικρὸς, τὸ πρὸ ἐξαγγελίας ἐλάττω ἀκούω.* Si etiam non spontè peccans abscondi peccatum meum: non enim expati turbam multitudinis, quò minus confiterer coram ipsis. Hæc Jobi laus duplici sensu accipi potest; quorum primus est, peccasse quidem, sed non obtinisse culpam, imò aliquo signò, puta sacrificio pro peccato, prodidisse, ne sanctior quàm esset haberetur. Secundus est, non commississe quidquam quod absconderet; cum tamen ita esset animo comparatus, ut si pro fragilitate humanâ peccaret, minime id tegeret. Quod ex Olympiodori expositione deducitur, quæ sic habet: *Peccati voluntarii nullus sibi conscius erat: usque eò ad virtutem vitam exercebat. Verum quia non id fert humanæ naturæ conditio, ut qui homo est, non aliquâ nocte, quæ minime voluntaria sit, teneatur: idcirco perspectam sibi prolepsionem spontentit atque confessione carabat, nec ejus rei quæ non esset ad rectæ rationis legem expressa, confessionem reformidabat. Prudenter sanè Job primis parentibus cautior promptus erat ad prodeunda crimina, alienus ab excusandis, ut propterea non minorem videatur laudem mereri dum culpas suas humiliter aperit, quàm eum virtutibus honestatur. Rectè factorum* (inquit S. Chrysostomus in Catechâ) *nullam sibi lesalem querebat; errorum autem cunctos esse conscius optabat. Longè aliter homines hodiè usurpant; qui vita quidem*

Quasi homo. Vertere etiam possis: *Quasi Adam, qui primus peccato suo excusationes prætexere conatus est.* (Menochius.)

SI ABSCONDI (vel texti, sive operati) quasi homo (vel, more hominum, ut homines reliqui), peccatum meum, vel præparaciones meas, tam in Deum, quàm in homines. Innatum est hoc hominibus vitium, ut in peccatis excusationes et subterfugia querant, vel quoquo modo possunt ea celent vel Deum, vel homines. Alii *ἴδω* veritatem, quasi Adam, qui primus peccato suo excusationes prætexere conatus est. Verum tum diximus quasi *ἴδω* tam nomen primi hominis magis cum he effertur solet. *Tegere defectores diei potest, vel 1° de peccatis clam faciendis. Sed superfluum hic sensus, quàm supra etiam occulta peccata amovit. Vel 2° de peccati palliatione et excusatione. Ita hic accipio. Ante professus est, se sedulo cavisse ne quicquam peccaret; nunc addit: Si contigisset ut peccarem (nam quis est qui non peccet) nec homo quicquamvis integer omnem peccandi occasionem semper vitare potest; si itaque ex imbecillitate peccavit, se culpam suam liberè agnovisse, et ante omnes se ipsam judicasse.*

ET CELAVI, etc. Ad occultandum (vel occultandi), ut absconderem, vel reconderem, et occultabam) in sinu (vel ablatio, sive occulto, vel recondi, sive latibulo), meo (vel iniquitatem meam, nempe, intra cogitationes cordis mei; q. d.: concensam non dissimulati, sed agnovi: quod laudè dicitur. *ἴδω* Syriacum est, a sing. *ἴδω* quod in Targum occurrit Exod. 4, v. 6, 7. Prov. 5, v. 20, et alibi. Alii, *abendo* ex dilectione mei, etc. *ἴδω* dilectio, ex *ἴδω* dilecti: q. d.: præ amore cæcus. Præ amore mei et *peccavi*, quæ homines naturâ laborant, se et sua vel peccata amantes. (Synopsi.)

occultant, et si quid boni habent, in vulgus et in forum educunt.

Nota pro illis verbis: *Si abscondi quasi homo*, Hebraicè dicitur ut *Adam*: qui simul atque peccavit illicò auditum vel arripitibus obicit follis, et abscondit se. *Abscondi verbum, H-braicè casah*, significat etiam vestire, operire; unde *cabab*, pectus, sinum, latibulum significare dicitur. Hæc scilicet est vitiosa filiorum Adam consuetudo, ut vita sua gerant et foveant in sinu, in latibulis habeant abstrusa, ne prodantur; et si in sacramentali confessione omnia fateantur, vestire solent nefario quodam amictu excusationum.

Vide S. Gregorium, lib. 22 Moralium cap. 9, ubi confessionis humilitatem laudat, damnat excusationis velamenta, atque non minus virtuosum esse Jobum admirabilem quàm humilium peccatorum revelationem.

Videndus quoque in hæc sententiam S. Basilium in Psal. 37, ad illa verba, *Quoniam iniquitates meae supergressæ sunt caput meum*; ubi ostendit hoc esse acerbissimum hominum ingenium, ut peccata et abscondant, et animo recondant; at prohorum, ut si quando delinquant, quàm citissime Deo aperiant: *Quemadmodum*, inquit, *in febrî, quæ si intrò altissime serpat, morbum longè validiorem facit; si verò in apertum se promoverit, spem remissionis veluti indice promittit. Sic et anima contingit. Qui inexorabilis et obturatus fuerit, secundùm duritiam suam et impenitens cor thesaurizat sibi iram in die iræ, atjungens peccatum peccato, et propria adaugens mala. Etiam peccator cum in profundum malorum venerit contemnit. Contrà, qui probe est mentis, si interim vel semel per diaboli subreptionem offenderit, ejus conscientiam maximo per gravatur, ut quod admittit tacere aut occultare nequeat, etc. Pulchrâ similitudine hoc explicat Origenes ad illa verba Psal. 37: *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: Vido quid doceat nos Scriptura, quia oportet peccata non celare intrinsicè. Fortassis enim sicut hi qui habent inclusam escam indigestam aut humoris vel phlegmatis, stomacho graviter et molestè imminetia si vomuerint, relevantur: sic etiam illi qui peccaverunt, siquidem occultant et retinent intra se peccatum, intrinsicè urgent, et propemodum suffocantur a phlegmate vel humorè peccati. Si autem ipse peccator sui accusator fiat, diem necesse seipsum, et confitetur, simul evonit delictum, atque omnem morbi causam digerit, etc.**

VERS. 54. — SI EXPAVI AD MULTITUDINEM POPULI (1).

(1) Sententia est: Non expavi multitudinem, neque cum timui ne quid mihi obici posset in quo peccassem in populum, ut princeps. Despecto, etc., quæ scilicet me propinqui et domestici despiciebant, quasi animo essem humili, aut timido, aut superstitioso religioso, cum ea quæ principes aliqui faciunt, superbe imperando, jura violando, etc., facere non audebam. (Menochius.)

Hunc versum cum superioribus ita conjungendum existimo, et causas continet, quibus vulgò peccata sua occultare homines solent, quæ tamen Jobum minime abstergerent, quia, si quid culpe forte commiserit, id libere sibi professus. Ita licet, articulo 12 usitata vi retentâ, connectendum erit: Num defensionem meam occultavi, palliavi, quò quid timere turbam multam? et quæ sequuntur, ut in versione sensum expressimus.

ET DESPECTO PROPINQUORUM TERRUIT ME; ET NON MAGIS TACUI, NEC EGRESSUS SUO OSTIUM. Quantum ad iudicis et gubernatoris populi officium spectat, non sic unquam Jobus timuit multitudinem popularem, ut propterea committeret arguere, vel prohibere, aut agere vel dicere quidquam eorum, quæ illi dicenda vel agenda secundùm Deum videbantur; neque item ipsum ab hujusmodi officio deterruit despecto propinquorum vel activa, quæ solent propinqui ut familiariores eos qui magnum aliquid attentant facilius despiciere quàm alieni aut extranei, propter familiaritatem quæ parit contemptum; vel passiva, quæ solent nonnumquam venire in contemptum propinqui propter odium iudicis aut gubernatoris populi, maxime cum se opponit multitudini, aut magis aliquid attendit: imò cum potuisset tacendo et dissimulando odium declinare, et negotium subterfugere, quietemque servare, noluit potius tacere quàm loqui, cessare quàm agere quæ dicenda vel agenda ex officio et pro temporis ratione judicabat.

Scilicet arx invicta bona conscientia est, quæ Jobus

Nec tamen silentio prætereunda A. Schultensii explicatio, quæ hoc versu imprecationem, delictis inde articulo 24 memoratis, subiungendam continere censet. Particulam *ἴδω* h. l. eodem modo, ut supra, 8, 6, usurpata putat ad inferendum id, ad quod expedit tendebat. Iste locus ita sonat: *Si in Deum respicere, et curare et rectus es, ἴδω ἴδω* ante exigibile tibi, etc. Sic quoque infra 37, 20. *ἴδω* et *ἴδω* in protasi et epodisi. Ad eam structuram hic, à versu 24, repetitio illi *ἴδω*, si potius aurum spem; si susperio solem, quim nitere; si letatus sim in plagi oris; si non dixerim mei domestici: postremo, si in hæc meo contestatione veluti præparaciones meas; consterne nunc statim magno cum tumultu; et publica contemptio familiarium omnium me frangat pectus, in silentioque exserratione perensus et perculsus in aeternum confundar. Alii volunt Jobum suam modestiam commendare, quod vel obsequissimis cesserit, et culpam suam arduerit. Interpretationem hoc modo institunt: *Quia licet terrerem turbam multam, multis essem ob potentiam et auctoritatem meam terrori; tamen despectus, id est, vilissimus quisque familiarium, qui vel ex obscurissimâ erat familia, terrebat me, si mecum contenderet, et si quid me ille offecidisse ostenderet, hæque sibi i nec egressus sum foras domus meam; sed me domi confini præ pudore et modestia. Sententia non satis ex facili fluens. Ab eâ tamen partim aut nihil diversus videtur Chalcidens: *Quando prævultu in tumultu elatorum, et contemptissimus familiarium terruit me, et tacui, nec egrediebatur ostium. Alexandrinus: Οὐ γὰρ ἐκτρέψατο πάλαι τὰς ἰσχύς, τὸ πρὸ ἐξαγγελίας ἐλαττω ἀκούω. Et ἴδω καὶ εἴσα ἀδύνατος ἐξῆθεν τῶν θύρας μου κέλευσ ἐλθῶ. Quæ sic reddidit vetus Latinus: *Nec enim erubi multitudinem populi, nec confiter coram eis; nisi si dimisi infernum sinu vacuo curare januam meam. Hieronymus: Si expavi ad multitudinem animam, ut turba motus jus reddere desinere, et despecto propinquorum terruit me, quominus juris prescriptum sequerere, et non magis tacui, nec egressus sum ostium, i. e., imò verò, tunc, quàm multitudinem tam potentem vitarem, et propinquo meos prevalere, tacendum mihi potius duxi, ita ut fores non egredere quàm illis reddere. Syrus: Si contrectavi tunc multam; imò multum familiarium me confregit; nec quemquam in porta recessi, nec sermonem laborum consideravi; ira Dei me afflixit. Pro *ἴδω* legit *ἴδω*, et hominem, ne *ἴδω* cepit pro *ἴδω*, egredi feci, i. e., recessi à portâ mea. Unde verò cætera hansenit, nemò facile dixerit. (Rosemüller.)***

ubi que totus nihil timuit, neque à justitia cultu recessit : frequentem populum rexit, neque sibi visus est cuiquam injuriam irrogasse : conjunctos sanguine vel familiaritate ita excepit, ut in iure dicendo solam justitiæ rationem haberet, tametsi propterea cognati vel necessarii excandescerent, ac in illum inveherentur : maluit quippe correctiones sive oburgationes patienter ferre, quam jussu ullâ ex parte violare. Ergo exaltavit injurias, ne quibus injuriam inferret. Erant aliquando tot ostia aperta quot hominum ora contumeliosa, circumcæca maligni spiritus furentes et expectantes occasionem, quâ sanctum virum de statu mentis ac virtutis deiecerent. Quid tunc Job? Tacui, inquit, nec egressus sum ostium. Hoc est, os meum continui, quo meam innocentiam sartam tectam conservavi. Atque in hunc sensum dicta Jobi verba se exponit S. Gregorius lib. 22 Moralium, cap. 16 : *Quidquam hoc in loco ostium nisi os debemus accipere? Ili conquirunt ostium egressi, qui pulsati contumelias, quam magni apud se lateant loquentes denuntiant : dumque per impatientiam victi, quædam de se que nesciebant produunt, tanquam per oris ostium egrediuntur. Unde beatus Job dicitur quod oris ostium non fuerit egressus, bene præmissi, tacui. Et quidem quot ora conviciis, opprobriis aperiantur, tot aperiantur januæ malignis spiritibus, qui omnia turbant, omnia commoveant, nihil quietum relinquunt. Quod notabat sanctus Isidorus Pelusiota lib. 4, Epist. 509, ad maledicum hominem scribens : Te caducam vitam fugisse audio, atque interim tamen proccæcam ac petulantem linguam habere ac tenerè eloqui. Quod nil aliud est, quam murum firmissimum atque hostibus inaccessum castruere, ipsique portam ad ingressum relinquere. Patet ostium, patienter fores hostilibus incursums, dum os aperis maledictis. Miser erit, qui ex adverso similiter suum ostium cooperit aperire, inquit illius tempestatibus replebuntur, nulla ibi manebunt Spiritus sancti lumina inextincta. Dum alius, aperto ore, de maledictis ferit, nil perdidisti, dum clausum os tum contines : si verò similiter os tum aperias, et totidem ex adverso maledicta regeras, omnia mentis bona exsufflantur, et Spiritus extinguuntur. Patet hoc in domo, in qua duo sunt ostia invicem opposita, dum alterum sit clausum, licet tempestas ingruat, ac venti insurgant, omnia intra domum pacata sunt et secunda; sed si ambo ostia fuerint aperta, illud domus perturbantur, omnia à ventis feruntur, lumina extinguuntur. Hoc exemplo monchat suos S. Chrysostomus, ne conviciatoris responderent, si Spiritum in se sanctum servare vellent.*

VERS. 35. — QUIS MIHI TRIBUAT AUDITOREM (1).

(1) Ipsum Deum causæ meæ.

LIBRUM SCRIBAT, quem vulgus processum appellat. (Menochius.)

QUIS MIHI TRIBUAT AUDITOREM, seu cognitorum et iudicem Deum; et ipse librum scribat, nempe processum et causæ meæ? Quasi dicit : Ex eo libro patet palam mea innocentia. Quare fidenter eum circumfororem, quasi coronam honorificam. (Tirinus.)

Qu'est-ce que demande Job avec tant d'instance? A quelles marques attache-t-il les premiers signes de la faveur de Dieu? Que lui reviendra-t-il si son ennemi

UT DESIDERIUM MEUM AUDIAT OMNIPOTENS; ET LIBRUM

donne par écrit les chefs d'accusation qu'il ferait contre lui? Qui est cet ennemi? Sont-ce les trois amis qui ont parlé jusqu'ici, ou est-ce un adversaire nouveau qui nous soit inconnu? S'il entend ses amis, les crimes dont ils l'ont accusé sont marqués en détail, et ils sont très-préparés à les lui donner par écrit, sans le croire pour cela plus innocent. S'il entend quelque autre, on ne voit pas comment il se justifiera des calomnies avancées par ses amis, par cela seul qu'un autre ennemi plus redoutable qu'eux produira de nouveaux chefs d'accusation contre lui dans une requête écrite et signée. Mais ce qu'il ajoute dans le verset suivant, qu'il mettra cette requête, chargée de crimes et de reproches, sur ses épaules, et qu'il s'en fera une couronne, devient encore plus incompréhensible. C'est une manière de se justifier toute nouvelle, et où l'on ne voit aucune apparence de raison, si Job parle de soi-même, et non d'un autre.

Ce sont de telles obscurités, ou plutôt de telles oppositions à toute vraisemblance qui contraignent un homme attentif à tourner les yeux vers Jésus-Christ, et à ne plus considérer celui qui n'a eu d'autre dessein que de nous y conduire, et de disparaître après l'avoir fait. Car tout ce qui était incompréhensible et même déraisonnable en le rapportant à Job devient clair et plein de sagesse en le rapportant à Jésus-Christ.

Il est le Médiateur entre Dieu, justement irrité, et les hommes, incapables de satisfaire à sa justice. Il demande qu'on lui mette en main tous les sujets de plainte qu'on peut faire contre eux, et qu'on lui communique par écrit tout ce que ceux qui demandent qu'ils soient punis ont droit de leur reprocher. Avant tout, c'est Dieu même, comme saint, comme juste, comme inexorable dans ses décrets contre les pécheurs, qui est leur ennemi. Ensuite c'est la loi, qui est pleine de malédictions contre ceux qui l'ont violée, et qui demande vengeance contre eux. Enfin c'est le démon, c'est celui qui domine sur tous les injustes et qui a l'empire de la mort, qui s'oppose à la rédemption des hommes, parce que, d'un côté, ils l'ont choisi librement pour maître, et que, de l'autre, ils lui sont abandonnés par des décrets immuables.

À l'égard de Dieu, Jésus-Christ, son Fils, est aussi zélé pour sa gloire que lui-même. Il a la même justice et la même sainteté que lui, et il prétend mériter la miséricorde dont les hommes ont besoin, après avoir payé toutes leurs dettes. Pour la loi et les malédictions dont elle est remplie, il veut qu'elle lui soit remise et qu'il ait la liberté de l'attaquer sous ses pieds à la croix, afin d'en effacer les anathèmes par son sang; de lui ôter sa force, et de l'abolir en mourant, et de faire mourir dans sa propre personne tous les pécheurs, dont elle demande la mort, qui ne lui devront plus rien lorsqu'ils ne seront plus. Et pour le démon, quoique les pécheurs soient délivrés de sa tyrannie de plein droit, dès que la justice divine sera satisfaite et la loi abolie, Jésus-Christ veut bien lui laisser ce qu'il a, s'il n'usurpe pas ce qui n'est pas à lui. Mais si cet ennemi des hommes ose attaquer Dieu même, et s'il prétend retenu dans ses prisons celui qui est son juge et son maître, il perdra tous les captifs sur lesquels il domine. Et comme il ne règne sur la malheureuse postérité d'Adam que parce qu'il en a séduit le chef, il sera contraint d'abandonner toute la sainte postérité de Jésus-Christ, pour avoir en la mérité d'user de violence contre le nouvel Adam, leur chef et leur père.

Mais ayant que la médiation du Sauveur ait lieu, il faut quelle soit acceptée et que Dieu veuille bien lui remettre les intérêts de sa gloire et de sa justice. Une marque certaine qu'elle sera acceptée sera lorsque Dieu ordonnera qu'on mette par écrit tout ce que les différents ennemis de l'homme ont à dire contre lui, et que toutes ces accusations seront remises entre les mains de Jésus-Christ. Dès ce moment, la cause des

SCRIBAT IPSE QUI JUDICAT. — VERS. 36. — UT IN NUMERO MEO PORTEM ILLUM (1), ET CIRCUMDEM ILLUM QUASI CORONAM MIHI? — VERS. 37. — PER SINGULOS GRADUS (2) MEOS PROSULTABO ILLUM, ET QUASI PRINCIPI OFFERAM EUM. Quoniam Jobus prestantissima sua officia numerat

hommes lui est confiée, et elle devient la sienne. Ce n'est plus l'homme qui a des ennemis, c'est Jésus-Christ même. C'est devant lui qu'ils doivent plaider; c'est à lui à leur répondre; et l'affaire qui les regarde est dès lors engagée avec leur Sauveur sous leur nom. *Quis dabit mihi ut audiat me Deus? En istud mihi erit signum, quod me Omnipotens exaudierit, si libellum accusationis scribat vir illis meæ.*

qui m'accordera que (bien) veuille bien m'écouter? Voici le signe auquel je reconnaitrai qu'il m'exauce : Si celui qui plaide contre moi donne par écrit sa requête ou sa plainte. (Duguet.)

(1) Librum intelligit, quo se gloriarî posse putabat, cum ejus virtutes contineret. (Menochius.)

(2) Hebr. : *Nome super humerum meum gestarem eum?* scil. libellum, ostendens causas cum circumforerem; imò aliquid eum tanquam coronam mihi, illum mihi potius ornamento esse putarem quam dedecori, quia scio eum ad meam innocentiam potius facturum esse quam ad me condemnandum. (Rosemüller.)

(2) Id est, passus. PRINCIPI, Deo, ut juxta illum judicet et absolvat. (Menochius.)

PER SINGULOS GRADUS, etc. Hebr. : *Numerum gressuum* (i. e., actionum) *meorum*, id est, omnem vitam meam *judicare* (vel *verbo*) *illi*, sub. *qui paratus fuerit audire me*, vel *qui talem librum scriberet*. Si adversarium forsam meæ actiones laterent, eas enumerarem illi, etc. Tantum abest ut cum respicerem, imò potius adjuverem. Magnum bonæ conscientie testimonium. Alii : *Eum libellum per singulos gradus recitabo*, i. e., Tantum abest ut processum contra me judicalem eadem, ut potius ego ipse illum legam publice, et distinctè pronuntiem, tam fido innocentie meæ.

ET QUASI PRINCIPI OFFERAM EUM. Hebr. : *Vult decem appropriarem factum eum; et quasi ad principem nomen offeram illi; et tanquam ad decem accedam ad eum*. Postquam tanquam ad decem accessero ad eum, id est, cum honore et reverentiâ. *Tanquam principem, aut decem*, 722 à 723 ante q. d., qui præcedit. *Admoverem*, adhiberem, adjungerem, eum, mihi scilicet; q. d. : *Ejus amicitiam, vel principis, ambirem; et set mihi longè charissimus et honoratissimus, etsi alioqui esset meus adversarius*. Alii : *Et ut principes appropriarem ad eum*, i. e., animo heroico et imperterriti, quippe bene sibi conscio. Condidit, ut principis qui securus de victoriâ ad bellum procedit. *Cum eo principaliter* (i. e., præclare, non timide) *congressus*. Ad illum audacter et libere accederem, ut principis omnia liberis facerem. (Synopsis.)

Je lui rendrai compte du nombre de mes pas : comme pontife, je le rendrai favorable. On : Je le réconcilierai. L'obscureté de ce verset, qui est grande et qui subsiste après tout ce qui a été dit pour expliquer les précédents, peut être éclaircie par cette version : Je ne refuserai aucune des satisfactions que Dieu exigera des pécheurs : je ne soumettrai à tout ; j'explierai tout ; rien ne demeurera impuni ; tous les droits de la justice divine seront conservés ; j'ai même beaucoup au delà de ce qui lui serait dû, et je ne souffrirai pas que le salut des hommes demeure douteux, ni que l'espérance qu'ils auront en moi soit troublée par quelque défiance qu'on puisse leur rien imputer, après que je me serai mis à leur place. J'expliquerai par ordre à mon Père tout ce qui j'ai fait et souffert pour eux ; je lui rendrai compte de tous mes pas, j'en marquerai le mérite et le prix ; j'appliquerai à chacun de ce que j'aurai payé pour elle ; j'éclaircirai tous les articles acquittés ; je ferai voir que la justice même

narraverat, non frustra id fecisse videretur, optat æquum auditorem, id est, qui ex veritate, non ex opinionione res suas æstimet. Quo amiorum simul notat iniquitatem, qui ejus vitam non ex scelere ac crimine aliquo, quo tenetur, sed ex miseriis et ærumnis, quibus urgebatur, reprehendebant : quod non poterat non graviter et molestè ferre. Quapropter subdit : *Ut desiderium meum audiat Omnipotens*, id est : *Faxit Deus, ut pro desiderio meo auditoris æqui compos sim; nec me dum cum istis iniquis auditoribus contendere sinat. Pertinat ad judicialia auditoris vocabulum, estque idem auditor et iudex*. Optat ergo Jobus auditorem Deum in formâ Judicis ad exaggerandum in eo audiendi promptitudinem, qui narret omnia desideria sua, que audiat sanæ Deum, imò scribat, ut exactior sit in judicando, certò sciens librum istum à Deo scriptum sibi vertendum in gloriam et infamie quoddam dignitatis; qualis est corona regum capitibus ac sceptrum humero gestari solitum. Quamobrem omnia que sibi patiendâ forent in unum volumen redigi cupiebat, paratus hoc onus non invitè humeris asportare.

Ceterum hic locus dupliciter exponi potest : uno modo, ut significetur Jobum de sua ipsius innocentia confidentem optare, ut iudex aliquis, qui de sua causâ criminis judicaret, librum scriberet universa vite sue facta complectentem; quia nimirum sic sperabat fore ut omnes vite sue series gloriosam rerumque optimè gestarum gloriam cognoscerent, et ipse de libro illo quasi de facinororum suorum monumentis et quâdam veluti coronâ gloriaretur. Altero, ut velit Job in librum referri labores omnes, qui ex divino consilio sunt pro toto vite sue decursu definiti, videlicet memoriæ causâ, ne vel unus prætermittatur quem ipse non ferat, atque ita totum librum patendum pereurat et absolvat : id enim significat, cum optat ut humeris suis imponatur, intelligens in iis omnibus ferendis illustrissimam gloriæ coronam, ad quam per eos assumi debeat, esse constitutum, quod subsequentiâ verba significant : *Et circumdem illum quasi coronam mihi*.

Magna sanè est consolatio iustorum, quòd ipse Deus librum scribat de ipsorum bonis actionibus, ut premis afficiat : solitus quidem id facere reges Persarum loco magnæ laudis habebat; unde illud Assueri de

demande grâce pour les hommes; j'expliquerai comment tout m'était dû et comment j'ai voulu tout mériter, comme si je n'avais eu droit à rien; je céderai à l'homme mon droit de conquête; et comme je me serai mis à sa place, je le mettrai à son tour à la mienne. Alors je suis certain que je changerai l'indignation de mon Père contre les pécheurs en compassion pour eux; je le rapprocherai d'eux malgré la distance infinie que leurs préparations ont mise entre lui et eux; je le porterai à traiter comme ses enfants ceux qu'il rejette comme ses ennemis. Le sang de mon sacrifice abolira l'ancienne inimitié qui divise le ciel et la terre. L'effet de mon sacrifice sera éternel, et je serai toujours présent à la droite de mon Père, pour accomplir par ma médiation et moi-même le salut et la sanctification de tous ceux qui croiront en moi. *Numerum gressuum meorum exponam illi; velut amictus, placabo illum*. (Je lui rendrai compte du nombre de mes pas : comme pontife, je le rendrai favorable, etc. je le réconcilierai.) (Duguet.)

Mardochei fidelitate in denunciandis insidiis canu-
chorum, quod ipse rex dicitur manu sua scripsisse in
commentariis; et apud Hebræos illi qui erant à com-
mentariis hoc idem munus habuisse dicuntur 2 Regum
cap. 8, vers. 16, et 3 Regum cap. 4, vers. 3. Quanto
Deus ipse mirabilis, ut ab Ezechiele exprimitur, qui
visus est tanquam iudex angelorum satellitio stipatus,
et atramentarium scriptoris ad renes habens, ut ma-
lorum peccata et proborum virtutes describeret? Id
verò muneris assumens sibi Deus ostendit primò, rem
esse que soli Deo tuto credi possit. Nam homines in
notandis aliorum vel peccatis vel virtutibus sæpè à
veritate aequilibrio deflectunt, vel nimium amplificando
mala, vel de virtutibus nimium detrahendo. Deinde
ostendit exactam iudicis sollicitudinem et studium,
cum appensum ipse ad renes atramentarium praeferat,
ut in promptu habeat, quo notet illuc que occur-
runt. Zona denique saphyrina, de qua pendebat atra-
mentarium, cum coloris sit caelestis, monstrat eam di-
ligentiam nihil habere terrene fecis admixtum, quasi
ex invidia aut malevolentia adhibitam, sed prois esse
caelestem ac puram, ipsique caelo pretiosam; utpote
per quam fiat separatio iustorum et iniustorum.

Porrò Deum operum hominum sive bona sive mala,
operibusque congruentia premia et supplicia quasi in
libro exarare hic et alibi sæpè in Scripturâ testatum
habemus. Ita Jeremias, Thren. 1, 4, ait *iniquitates
in manu Dei connotatas*. Id Vatablus in hunc modum
interpretatur; quasi Deus quibusdam notis peccata in
manibus suis designari, ut illorum recorderet. Pius
Yates meo iudicio volumen intelligit, quod more anti-
quo circum umbilicum convolvitur: in quod Deus
atramento illo Ezechielis omnia hominum dicta, facta,
cogitationes refert, et in sua manu, hoc est, potentia
divinitatis suae, et aperta scientiâ conservat, ne un-
quam excidant et obliterentur, sed semper sint in
conceptu, et clarissimè perfectissimè legantur.
Hoc ipsum innuit Isaias, cap. 65, 6: *Ecce scriptum
est coram me, non tacebo, sed reddam et retribuam in
sinum eorum*. Id etiam perspicue dicit Joannes in
Apocalypsi cap. 20, 12: *Et iudicati sunt mortui ex his
que scripta erant in libris secundum opera ipsorum*.
Quæ et alia divinarum litterarum arcana monita proli
omnes et salutis suæ amantes viri ante oculos habere
solent atque expendere ad necessariam cautionem; ut
cum nullum Deo scelus tectum esse possit atque in-
cognitum, maturè obviàm eant periculo suo, et peccata
defleant, puniantque in se ipsi, ne deinde omnia
acerbitate ab æquo iudice puniantur.

Job sanè vir tantus, quantum nobis cæli scribæ at-
que Annalium monumenta dicunt, non saluti indomi-
cabat suæ, nec expectabat illud tempus ultimum,
dùm auctor universalitatis atque iudex nigrum theta in
commentario suo pingeret, sed abjectus coram Deo
penitentiam provolvebat: cùmque foret non peni-
tentia modo, sed maximarum quoque aliarum virtu-
tum coronis undique redimitus, cum tam pure et in-
nocentis conscientia, ut eor suum nunquam illam
reprehenderet, cùmque dicta factaque sua referri in

divinum librum peteret, ad æternam propositi sui et
devoti animi memoriam (id enim ea verba ipsius
volunt, et *librum scribat ipse qui iudicat*); hic vir, in-
quam, simplex, et rectus ac timens Deum, et quoti-
dianis sacrificiis intentus, inter lussitas sanctimonice
quoddam miraculum et exemplar, cum tamen apud
se reputaret lucidum Dei oculum fortè quiddam in se
animadvertere, quod ipse non videbat, divina justitie
et bonitati contrarius, anxius et morans observabat di-
mitti se ut plangeret paululum antequàm iret ad terram
tenebrosam et operam mortis caligine quo iudicem pro-
pitare posset, et animi abiectione quod lacrymis illius
mentem ad misericordiam et lenitatem commovere.

Quamobrem etiam prudenter Jobus hic ante
extremum iudicii diem desiderium suum audiri et libellum
scribi postulat, ut *portet illum in humero*. Quibus verbis
se iustum operatorem coram Domino constituisse nãtur,
divinâ scilicet adjuvante gratiâ; ut iusta præcepta
Domini in libro Legis contenta operetur. *Librum
quippe in humero portare*, inquit S. Gregorius, lib. 22
Moralium, cap. 14, est *Scripturam sacram operando
perficere*. Et notandum quam ordinatè describitur, et
*prius in humero portare, et postmodum sicut coronâ cir-
cumdari*; quia videlicet sacri eloquii mandata si modo
bene portantur in opere, post nobis victoriam exhibent
in retributione, etc. En quomodo nobis propria opera
et merita coronam conciliant et operantur, tandemque
è manibus nostris ad caput progrediuntur. In hoc ergo
sensu, juxta S. Gregorij expositionem, adiutorem
divinum postulat Job, ut gratie cælesti cooperando
glorie coronam promereri valeat. Quare etiam S.
Paulus, 2 Cor. 6, 1, ait: *Adjuvantes autem exhorta-
mur, ne in vacuum gratiam Dei accipiat*. Ubi S. An-
selmus: *In vacuum, inquit, gratiam recipit, qui cum
eâ non laborat, nec ei suum studium adiungit; quique
per desidiam facit, ut in se gratia sit otiosa, dum eam
bonis explere operibus non satagit*, etc. Eâ igitur ratione
Job adiutricem gratiam postulabat, ut cum eâ posset
laborare et mereri, sciens, quia neque sine gratiâ posset
meritum comparare, neque sine labore coronam obti-
nere. Quod autem subdit:

PER SINGULOS GRADUS MEOS PRONUNTIABO ILLUM,
idem est ac si dicat: Ego omnem meam actam vitam
in medium proferam, singulasque actiones et cogita-
tiones meas ei confitebor, omnesque mei cordis re-
cessus ad tuum retegam. S. Gregorius loco supra ci-
tato exponit tropologicè de gradibus meritorum; de
quibus per Psalmistam dicitur, Psal. 85, 8: *Ibant de
virtute in virtutem: Neque enim, inquit, reputat ad
summa pervenitur, sed ad virtutum celsitudinem per in-
crementa mens ductur. Ille ad doctrinam Dei venienter
ascendit, qui ad obtinendam hanc gradibus sanctæ ope-
rationis eruperit; et quasi per singulos gradus suos li-
brum pronuntiat, qui percipisse se ejus scientiam non
per verba tantummodo, sed etiam per opera demonstrat.
Unde adhuc subditur: Et quasi principi operam illum.
Omne enim quod offerimus in manibus tenemus. Ven-
ienti ergo ad iudicium principi librum offerre est verba
preceptorum illius in actione tenuisse.*

Septuaginta longè aliter locum hunc totum transla-
serunt: sic enim tres versus hos interpretati sunt:
*Tis idas, dicitur mihi; xepo de Kuplou et ipe fidelesteri
curpripo de ho elyon aucti xous; et dnois ho nepi-
pous; ortipous dnois xous, xai et ipe fidesi aucti dnois xous,
odho dnois nepi xous xous xous*. Quis mihi tribuit audi-
torem? Et manum Domini si non timui; syngrapham
verò quam habui contra quempiam, in humeris utique
circumponens coram tegebam, etsi non scidens eam
reddidi, nihil accipiens à debitore. Quâ versione illud
officii munus Jobum prestitisse significarunt, quod
præcipit Isaias dicens, cap. 58: *Dissolve colligationes
iniquitatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui
contracti sunt liberos, et omno onus dirumpe*. Hoc est, ne
divites tabulis et scriptis pauperes debitores suos oppri-
meret; sed pecunias creditas eis potius condonarent.

Habebat autem eodem Job, in quem rationes re-
ferrebat datæ mutò pecunia, ut eorum levaret indigen-
tiam; servabat syngraphas et schedulas satisfac-
tionis propriâ manu debitoris subscriptas; ad constitu-
tum tempus remittebat famulos qui pensum pecunie
exigerent, debitores domesticis difficultatibus impe-
diti, aut angustiâ rei familiaris oppressi, pensuandi
pecuniam non habebant facultatem. Quid faciebat Job?
mittebat exactores, qui iudicis edicto ere alieno
contractos ad solutionem cogent, aut debitores sul-
focarent instar mali servi, aut traderent iudicis
vinculis? Minimè gentium. Magnâ animi celsitudine
cautiones et chirographa coram debitoribus et stipu-
latoribus in minutis partibus distrahebat, ut abolita et
oblivione obruta manerent debita. *Et si non scidens
reddidi, nihil accipiens à debitore*. Mira Jobi benignitas.
Sed cur discidit syngraphas, rumpeque cautiones
diademate coronatus? Hoc indicant verba Septua-
ginta: *Circumponens coram tegebam*. S. Augustinus
legit: *Et coronatus publicè legēbam*; S. Ambrosius,
lib. de Tobia, cap. 17: *Imponens coram tegebam*;
Glossa Lyre habet: *Tanquam sue victorie scerillum*.
Neque minus sanè illustre facinus condonare injurias,
probra, maledicta, quam debita. Qui aris sui vincula
proximo relaxat, quibus tenebatur adstrictus debito-
ribus suis remittit, et ab obligatione nominum eos ab-
solvit, Dei magnificentiam in dimittendis debitis et
solvendis peccatorum vinculis annulat. Is dignus
regis infulis, imperatoris paludamentis, ut rex au-
gustus incedat coronatus.

VERS. 58.—SI ADVERSUM ME TERRA MEA CLAMAT (1).

(1) Quasi iniuste possessa, aut aliquo scelere viola-
ta, quod idem significat altera sequens hemiclitich
pars. (Tirinus.)

SI TERRA MEA, seu agri à me possessi, adversum me
pro alio iusto domino, qui illos eriperim, clamat vin-
dictam: aut sulci deflent, id est, agricolæ mercenarii
et operæ queruntur de non solutis stipendiis; maledi-
cat Deus omnibus frugibus meis. Hæc porrò imprecia-
tio, simulque ad Deum appellatione finit Job oratio-
nem suam pro innocentia suâ, Deo ejusque providen-
tiæ reliqua committens. (Menochius.)

SI ADVERSUM ME TERRA MEA CLAMAT, sive clamavit,
vel 1° quod agros inemptos iniuste occupavi; vel 2°
quod laboribus iniuste pressorum aut mercede de-
frudatorum colui; vel 3° quod subditi et coloni ge-

ET CUM IPSA SOLCI EIUS DEFLENT: — VERS. 59. — SI
FRUCTUS EIUS COMEDI (1) ABSQUE PŒCENIA, ET ANIMAM

muefunt sub onere tributorum; quòd à colonis plus
æquo vel laboris vel frugum exegerim, plus quam terra
ferre posset. Prosopopœia, ut quini: *Clamavit sang-
uis, etc.*, Gen. 4, 10, et: *clamavit portietis, etc.*, Job.
2, 41. Similis phrasis etiam Luc. 10, 10, Rom. 8, 22.
ET CUM IRATA VEL, ET PARTER, VEL ET SIMILI, ET SI, IN-
quam? sulci, vel porca, propriè ejus deflent, vel fle-
verunt, plorant quod iniuste terram alienam detineam.
Sensus versus huius cum seq. est: Si non iure possideo
terram quam habeam; et si coegi agricolas arare ter-
ram meam sine mercede. Sed videtur Job incommode
reverti ad suam defensionem, vel laudes. Unde variè
concepit. Optimam connectionem hæc putamus,
quòd eandem et terram in testimonium vocet. (Synops.)

Post solemnem istam contestationem (v. 55, 56, 57),
que commodissimè sermationem Job eorum clausulam
constitueret, tribus, qui Job adducit veribus, resu-
ni crimini, que Jobus à se amoliri studuit, catalogo,
supra, ad v. 53, abruptum, et rovo crimine au-
geri, plures interpretes offendit. Hinc Jan Bolducius,
theologus ex ordine Capucinorum, cuius Commenta-
rius in Jobum Lutetie Parisiorum anno 1657 prodit,
coniecit hæc librario in curiâ à proprio loco decisa
vel relicta, hinc irrepisse, eorum vero sedem propriam
esse post versum 8, qui de eadem materiâ est. Eich-
hornius tam in conjecturis super aliquot Jobi loci in
Biblioth. Litteratur. Bibl. part. 2, p. 617, quam in
v. 53, 54, 55, tres hosce versiculos, Kennicott
presente, post v. 25 inserit. Sed recitè monitè Stuhl-
mann, equè commodè post v. 4, vel v. 8, vel v. 12, etc.;
illos inseri posse. Ipse post versum 54 sedem eis as-
signat, quippe quòd à serie hodierni textus nimis ab-
horreret. Sensit illam incommodatam, ut à tali in-
terprete est expectandum, et A. Schullens, sed sub-
dit: « Transponens ergo? Temerarium id, refra-
gantibus omnibus versionibus veterum, æque ac
codicibus, » Difficultatem illam autem hæc observa-
tione tolli putat, priora crimina magis prædictam obser-
vare etiam et personam Jobi, hocce autem publicum,
quod cum tyrannide et oppressioni publicæ est con-
iunctum, et efficit clamans peccatum, publicam quo-
que maledictionem Dei in tyranni caput deprecans.
Privatis poetam voluisse tandem publicum, et cumulatissimum
injustitiæ genus subnectere, et in ejusdem
cumulatissimâ quoque pœnâ desinere. Quod num un-
quibus satisfaciât, equidem nescio; nec tamen ipse hæc
melius quid impendunt. Non aulem mirandum
est, si in tam vetustis Orientalis præte opere, à
nostro sententiâ et iudicandi modo tam longè diversi,
aliquid subinde contra legitimum ordinem et nextum,
aut contra disertissimos nostrorum criticorum cano-
nes, circa 25 verba et 25 verba admittimus, depre-
hendere nobis videamur. Sensus exteriùs minime ob-
scurus est: negat se alienos fundos iniuste modo
occupasse et possessoribus eripuisse. Si adversum me
humus mea clamat; per prosopopœiam hoc dicit, ut
quini Gen. 4, 10, sanguis de terrâ vindictam postula-
re dicitur, aut ut Habac. 2, 11 parietes et ligna domus
rapinâ ac sanguine aliorum edificata, clamant in som-
ni occupatorem clamare videtur. Alii eo referunt quòd
immodicè fatigatâ, et à colonis plus æquo vel laboris
vel frugum exegerit, quam terra ferre posset. Sed prius
est simplicius, ut de agris, quos inemptos occupari, in-
telligatur. Et si partier suo mäs sulci ejus flent, quòd
iniuste terram alienam detinebam ab aliis raptem.

(Roscnmüller.)

(1) Hebr. Si vin, sive robur, sive virtutem ejus,
fructum ejus, ut Gen. 4, 12, que terra profert.
ABSQUE PŒCENIA, non reddidit mercedo agricolis, si-
ve mercenariis qui eam colunt; vel, non persuluto
frugum aut proventus tota prelo.
ET ANIMAM AGRICOLORUM FUIS, Hebr. dominorum ejus,

AGRICOLARUM EJUS AFFLIXI. — VERS. 40. — PRO FRUMENTO (1) ORIATUR MIHI TRIBULUS, ET PRO HORDEO SPINA. Iniquum meriti putat vir divinus, si agrorum suorum operari solum nōssent laborare, et sub laboribus gemere, et nullam viderent mercedis jucunditatem sudoribus madidi, sicuti et arentes solatio. Quam iniquitatem sic objicit D. Jacobus in Epistola canonica cap. 4, dicitur mundialis dicens: *Ecce merces operariorum qui messerunt regiones vestras clamant; et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introitit.* Et quando merces et solatium negatum operariis non clamant adversus dominos, et cœlum clamoribus implet? Itaque Job quasi dira sibi imprecatur, si unquam vel subditorum lacrymas vel sanguinem sitiverit, sic subditos vexando exactioribus, ut cogeret illos plus solito terram sollicitare et vexare, quo possint persolvere tributa. Ita auctor Catenæ Græcæ, quasi diceret: *Hec patiar mala, si causâ meâ terrâ à suo domino est aliquando genitum debilitata; aut si sulci ejus ab aratoribus, atque ab his qui eam sciderunt, fere aliquando coniecti sunt.* Quippe meriti tōt sibi calamitatis à Deo inflictas putaret bonus rex, si quando libisset de terrâ vulnere aut de subditorum sanguine libere, eos sic premendo tributis, ut ingenti labore agræ ac difficulter satisfacere vix possent.

Hic nempe mundialis tyrannorum est mos, qui subditos gravibus exactioribus et laboribus supra quam ferre possent onerant, nec ullam eis requiem aut solatium concedunt: boni vero domini est sic labores inter servos partiiri, ut impertiarit etiam solatia. Sic Deus mandavit homini labores, sed ex quibus cibis

vel domini ejus, quia nomen hoc passim in plur. pro sing. reperitur: patronorum, possessorum, colonorum. Vox לַחֵטְל latè patet, et in genere significat eum qui aliquid in potestate habet.

AFFLIXI. Hebr., defatigavi, vexavi, contristavi, difficili, vel exspirare, vel exhalare fœci; tanto maerore afficere, ut velut vitam efflant, ut Job. 11, 20, ut mortem expectare vel oppellere necessum habuerint: vel, quia dominis suis terram eripuisse, vel fruges eorum absque pretio commedissem, vel quia ipsos agricolas duris laboribus oppressi. Et cultores ejus nimis operis confecti. (Synopsis.)

(1) Hebr., loco, vel vice tritici. ORIATUR MIHI, Hebr.: Excit vel proveniat, scil. in terra meâ.

TRIBULUS; est spinæ genus; תרד, spina, paliurus, carduus.

ET PRO HORDEO SPINA, Hebr.: Lolium, herba festuens, titium frugum, i. e., fruges vitilatae, aut quæ vitiant fruges; eorum loco תרדא est herba frugibus nocens, qualis hordeo ægilops, quæ est festuca Plin. Proprie est omne semen aut quicquid in urvis vel frugibus est vitiatum, foetidum, ac nothum; hic corruptum semen aut quicquid fruges vitiat, aut omnis herba corrupta et nihil inter fruges crescens, vel potius est spinæ genus, a fetore et corruptione vel putredine dictum. תרדא est fetore. תרדא sunt labrascor, Isa. 5, 2, 4, תרדא fetorem denotat, Isa. 34, 5, Joel. 2, 20; hic videtur esse spina fetida. Puto potius zizania esse à Chaldaico זנזנא malum esse non ab Hebraico תרדא fetid.

FINITAE SINT VERBA JOB, nempe cum amicis his tribus habita pro suâ defensione. Causâ perorata tacet. Postea cap. 39 et 42, pauca tantum verba ad Deum facit. (Synopsis.)

nascatur; minatus est soli sterilitatem, elementorum inlelementiam; sed et vestes paravit, ut tanquam à bono domino venirent in servos labores mixti, imò et attemperati solatiis. Id quod pulchre observavit Rupertus lib. 3 de Trinitate cap. 27, cum ait: « Habes c itaque duo miseriæ solatia cum labore et indigentia c homini proposita, victum scilicet et vestitum: victum ubi paulò ante dixit: *In sudore vultus tui c vesceris pane tuo*: vestitum, ubi nunc dictum est: *Fecit Dominus Adæ et usori ejus tunicas pellicæas, et c induit eos.* » Pro optimi et celsissimi Domini conditionem! Servituti addicit homines, ingentes illis labores mandat; sed et simul providet illis victus vestitusque solatia; et ut in laboribus immittendis severus, sic bonus in paradisi solatiis appareat. Hinc merito David mundialis principum iniquitatem atque duritiam à Deo longissimè removebat dicens, Psal. 95: *Num quid adhaeret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in precepto?* Planè iniquitas magna est, quòd in domini alicujus preceptis tantum videantur labores ac sudores mandati, et nullam ibi appareat solatium. Pulchre ait D. Laurentius Justinianus in Fasciculo amoris, cap. 6: « Aperi dicit Psalms, neque iniquus neque immitis es, ut laboriosas mandes, et absque delectationis suffragio c operarios fatigari sinas. » Non potes dominus, qui iniquus non est, qui immitis non est, decernere labores servis absque ullo delectationis suffragio. Non potes dominus, qui iniquus non est, sinere fatigari subditos in adimplendis mandatis, et non curare de illorum victus vestitusque solatio. Unde de se et pro se aiebat Job: *Si adversum me terra clamant, et cum ipsa sulci ejus deflent, etc.* Et qualis esset ista Jobi iniquitas, quam terra clamaret, quam sulci ejus deflerent? Utique hæc esset, si agros suos ita sudoribus et laboribus operum impleret, ut laborantibus excellentibusque eos solum liceret genere et lacrymarum sub labore, percipere autem aliquid solatium mercedis nunquam liceret. Sic exponit locum hunc Nicetas in Catenâ Græcâ: *Sed neque meos agros ac sulcos, neque terram meam quisquam coluit qui non esset pretio atque mercede conductus, ne fortè eum genitum lacrymisque vexarem, si ipsius operam certâ mercede spoliasset.*

Juxta mentem S. Gregorii lib. 22 Moralium cap. 15, terra hoc loco significat terram desertam et squalem jejunaque glareâ sterilem; et contra vero sulci felicem glebam et subactam terram. Juxta angorem terra clamant, id est, imperiti vel impii homines; sulci vero qui in virtute profecerunt; utriusque ergo coram Deo clamant, scilicet tam impii quam pii adversus prelatos, cum se illorum curâ destitutos conspiciunt. Nempe impii homines ad pietatem reducerentur, si eorum curam prelati agerent, et pii in virtute proficerent. Unde merito utriusque de prelo conperuntur. In quem sensum adducit S. Gregorius verba ejusdem Jobi vers. 59: *Si fructus ejus comedi absque pecuniâ; et animam agricolarum ejus afflixit.* Fructus terre absque pecuniâ comedit ille, qui cum præsit aliis, et ob hanc causam honorem accipiat et annuus redditus;

ipse tamen omnino juncti muneris curam abjicit: oves quidem tondet, non tamen ad pasena reducit, neque lupos arceat. Perfecti namque, inquit S. Gregorius, cum semper de spiritualibus moveantur, tantò sciunt de alienis corporalibus damnis ingemiscere, quanto jam edocti sunt non dolere de suis. Omnis ergo qui præstet, si perversa in subditis exercet, contra hunc terra clamant, et sulci deflent; quia contra ejus injustitiam rudes quidem populi in murmurationis vociens erumpunt, sed perfecti quique pro pravo ejus opere se in flebitus affligunt; quodque imperii clamant et dolent, hoc probatoris vitæ subjecti deflent et tacent, etc. Idem, hom. 17 in Evangelia, hunc Jobi locum exponens: Terra, in-

CAPUT XXXII.

1. Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eò quòd justus sibi videretur.

2. Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram; iratus est autem adversum Job, eò quòd justum se esse diceret coram Deo.

3. Porrò adversum amicos ejus indignatus est, eò quòd non invenissent responsonem rationabilem, sed tantummodo condemnasset Job.

4. Igitur Eliu expectavit Job loquentem, eò quòd seniores essent qui loquebantur.

5. Cum autem vidisset quòd tres respondere non possent, iratus est vehementer.

6. Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco, demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.

7. Sperabam enim quòd atas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam.

8. Sed, ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9. Non sunt longævii sapientes, nec senes intelligentiudicium.

10. Ideò dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.

11. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec discerptarem sermonibus;

12. Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Job, et responderè ex vobis sermonibus ejus.

13. Ne fortè dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14. Nihil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi.

quit, contra possessorem suum clamant, quando contra pastorem suum justè Ecclesia murmurat: cujus etiam sulci deflent; si corda audientium, quæ à precedentibus sunt patribus predicationis voce et vigore invectionibus exarata, vident aliquid quod luceant de vitâ pastoris. Cujus videlicet terræ fructus possessor bonus sine pecuniâ non manducat; quia discretus pastor prærogati latentium verbi, ne ad damnationem suam de Ecclesiâ stipendium sumat alimentum. Tunc enim de terrâ nostrâ cum pecuniâ fructus comedimus, quando sumentes ecclesiastica subsidia in predicatione laboramus: præcones namque venturi judicii sumus. Hæc piè ac sapienter Gregorius.

CHAPITRE XXXII.

1. Après cela les trois amis de Job cessèrent de lui répondre, voyant qu'il continuait à se croire juste, malgré tout ce qu'ils lui avaient pu dire pour lui persuader le contraire.

2. Et alors Eliu, fils de Barachel de Buz, de la famille de Ram, qui avait été présent à toute cette dispute, entra dans une grande colère, et se facha contre Job, de ce qu'il assurait qu'il était juste devant Dieu.

3. Il s'irrita aussi contre ses amis, de ce qu'ils n'avaient rien trouvé de raisonnable pour répondre à Job, mais de ce qu'ils s'étaient contentés de le condamner, sans pouvoir le convaincre.

4. Eliu attendit donc tant que Job parla, parce qu'il était moins âgé que ceux qui lui avaient répondu, et que, s'ils avaient encore quelque chose à dire, il ne voulait pas leur ôter la parole.

5. Mais voyant qu'ils n'avaient pu tous trois répondre à Job, il fut transporté de colère.

6. Et voici la manière dont Eliu, fils de Barachel, originaire de Buz, leur parla: Je suis le plus jeune, et vous êtes tous plus vieux que moi; c'est pourquoi tant que vous avez parlé, je suis demeuré la tête baissée, sans oser seulement dire mon avis, et je ne croyais pas que cela fut nécessaire;

7. Car je m'attendais qu'un âge si avancé vous donnerait des paroles puissantes, et que le grand nombre de vos années vous instruirait de la sagesse.

8. Mais, à ce que je vois, quoique l'esprit soit dans tous les hommes, c'est l'inspiration particulière du Tout-Puissant, qui donne l'intelligence et la vraie sagesse;

9. De sorte que ce ne sont pas toujours ceux qui ont vécu longtemps qui sont les plus sages; et la lumière de la justice n'est pas toujours le partage de la vieillesse, mais de ceux à qui Dieu la donne.

10. C'est pourquoi, quelque jeune que je sois, je dirai mon avis: Écoutez-moi donc, et je vous ferai voir quelle est ma sagesse.

11. J'ai attendu que vous eussiez achevé de parler; j'ai voulu voir, tant que vous avez disputé contre Job, quelle pouvait être votre sagesse.

12. Je me suis contenté de vous regarder, tant que j'ai cru que vous diriez quelque chose de bon; mais, à ce que je vois, nul d'entre vous ne peut convaincre Job, ni répondre à ce qu'il dit.

13. Ce serait en vain que vous diriez peut-être, pour vous disculper: Nous avons trouvé de la vraie sagesse, et nous la lui avons enseignée, lorsque nous lui avons dit que c'est Dieu qui l'a rejeté, et non pas un homme; et que ce Dieu infiniment juste n'a pu le traiter ainsi, que parce qu'il l'a mérité: Mais une preuve si convaincante de la malignité de Job ne faisant point d'impression sur son esprit, nous avons cru qu'il était inutile de le presser davantage, et que la vraie sagesse nous obligait de nous taire.

14. Pour moi, cette raison ne m'empêchera point de lui parler; et comme ce n'est point à moi qu'il a